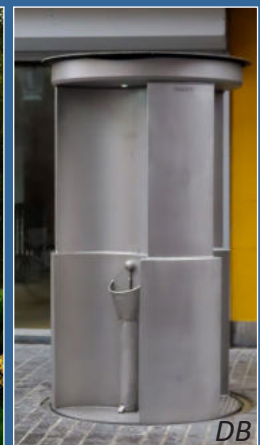

37ste JAARGANG - NUMMER 1 - 2025
JANUARI-FEBRUARI-MAART

 bpost
PB-PP
BELGIE(N)-BELGIQUE

OOSTENDSE GIDSENKRING 'LANGE NELLE'

Driemaandelijks tijdschrift - Afgiftekantoor Oostende 1 P40972
Afzendadres: Christinastraat 67, 8400 Oostende

Foto's cover, achterflap en binnenzijden van Valère Prinzie (VP) & Dirk Beirens (DB) tenzij anders vermeld

DB

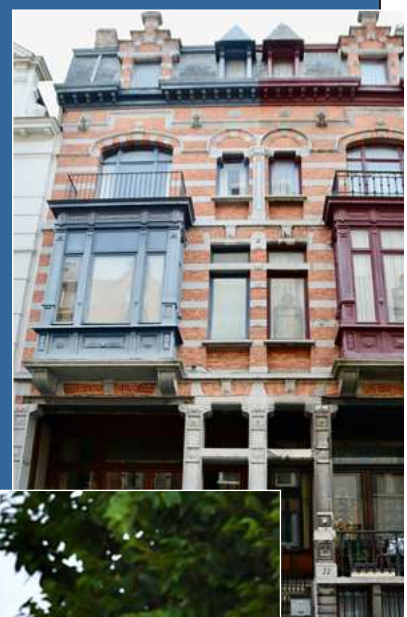

DB

VP

VP

VP

VP

Oproep: Bezorg je mailadres aan onze secretaris, zodat je bij wijzigingen inzake de activiteiten asap verwittigd kan worden: secretaris@oostendeahoy.be

In dit nummer

4	Voorwoord	Marc Loy
7	Mededelingen en lidkaart	Redactie
9	Activiteiten	Redactie
18	WO II: Passieve luchtbescherming in Oostende	Georges Ruys
26	Oostends woordenboek	Roland Desnerck
30	Luciens Publi boekje	Redactie
33	Van Thüringse maskerontwerpen tot Ensors 'maskerschilderijen'	Dominique Gondry
39	Gelezen en gehoord	Redactie

STEUNENDE LEDEN 2024 (update september)

Allaert Georges & Roos	Prinzie-Vandenbroucke
Barbé Adriën	Reynders Stefaan BVBA
Beirens - Ghesquière Martha	Samyn Jean-Pierre
Boutens – Pottiez	Seys Jan
Bracke – Defever	Slabbinck Bart
Comeyne Boudewijn	Storme Annie
Daman Piet	Struyvelt Carlos
Desnerck Peter	Taes Myriam
De Vriendt Wouter	Tampère - Van Riet
Dumarey Johannes	Van Daele - Vanssevenant
François-Merlevede	Van Dooren- Vertruyen
Geldhof Ronny	Van Duyvenboden - Stubbe
Glorieux Luc	Van Roy Etienne
Hendriks-Beirens	Vandergunst - Lauwereins
Hubrechtsen Freddy	Vanssevenant - Grunderbeek R&H
Mares-Sorel	Vanwettere – Depraetere
Metsu Dirk	Verborgh Johan
Pennynck Stefaan	Verwaerde Koen
Pitteljon Etienne	Werbrouck Rita
Plasschaert Raf	Wybouw- Lammaing

west-vlaanderen
de gedreven provincie

Oostende
DE STAD
AAN ZEE

Driemaandelijks blad van de Oostendse
GIDSENKRING LANGE NELLE vzw.
37ste jaargang, Nummer 1

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

Marc Loy

Albert I-Promenade 3 bus 0703
8400 Oostende

Eindredactie en correspondentie:

Dirk Beirens

dirkbeirens@telenet.be

Vormgeving: Rudy Laforce

De medewerkers aan dit blad zijn zelf
verantwoordelijk voor de door hen
getekende bijdragen

Dispatching telefoon: 059/807 381

email: info@oostendeahoy.be

Rekeningnummer:

Gidsenkring Lange Nelle vzw
BE74 7370 7493 8607

Lid word je voor € 25.00 per jaar

Buitenland: € 30.00

Gezinskaart: € 30.00 (2 gezinsleden)

Steunend lid: vanaf € 40.00

Website: www.gidsenkringoostende.be

Gidsenlokaal: Spaans Huisje

Christinastraat 67, 8400 Oostende

Proficiat Dirk

De Cultuurraad is al meer dan een halve eeuw een thuis voor Oostendse cultuurverenigingen en -deskundigen. Dé plaats voor overleg, inspraak en participatie voor en door allen die cultuur genegen zijn. Die raad stelt vragen om antwoorden te krijgen, geeft adviezen om gehoord te worden, wisselt opinies uit en zoekt oplossingen. Op 19 december jl. heeft de Algemene Vergadering van de Cultuurraad Oostende met een meerderheid van stemmen onze collega-gids, bestuurslid en redacteur van ons tijdschrift Dirk Beirens als laureaat van de Prijs Cultuurraad Oostende 2024 gekozen.

De Cultuurprijs wordt in principe jaarlijks toegekend aan een persoon of vereniging die zich verdienstelijk heeft gemaakt ten bate van het culturele leven in Oostende. Zelf werd de Gidsenkring als vereniging laureaat in 2000. Nu is Dirk aan de beurt. Hij werd voorgedragen door Emile Smissaert van de Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate. Het bestuur van de Gidsenkring sloot zich hier heel graag bij aan.

Het bestuur van de Gidsenkring staafde graag deze nominatie met onderstaande argumenten: Dirk is stichtend lid en sindsdien ook actief als gids en, met een kleine onderbreking, ook bestuurslid van de Oostendse Gidsenkring Lange Nelle. In die hoedanigheid is hij ontwerper van talrijke nieuwe gidsbeurten waaronder een Karel Jonckheere-, Hugo Claus- en literaire wandeling, een Leopold II- en dekolonisatiewandeling...

Ruim 30 jaar een gedreven, erg actief en kritisch bestuurslid van de Kring en een trouwe en ervaren 'compagnon du route'. Plichtsgetrouw bezieler en eindredacteur van het driemaandelijks tijdschrift van de Gidsenkring. Heel ervaren gids, hulpvaardige collega, noeste werker en wijze raadgever. Initiatiefnemer en (co-)organisator van diverse tentoonstellingen over een of ander aan Oostende gelinkt thema of stadsgenoot: de geschiedenis van de drinkwatervoorziening in onze stad, Erfgoed met smaak, de beeldend kunstenaar Jo Maes, 30 jaar Oostendse Gidsenkring in het Stadsmuseum en de Vlaanderenstraat ten tijde van Ensor.

Op donderdag 27 februari 2025 krijgt Dirk het beeld 'Torso' overhandigd door de vorige laureaat Stefaan Pennynck om 19.30 uur in zaal Kleine Post van het CC De Grote Post. Dit in aanwezigheid van Vanessa Vens, schepen van Vrije Tijd en het uitvoerend Bureau van de Cultuurraad Oostende.

Omdat we nog net in de blessureperiode van de nieuwjaarswensen toeven, sturen we die in naam van het bestuur, ook graag via dit medium aan jullie oprecht en voldoende gefrankeerd door: een gezond, dynamisch, zonnig en vrolijk 2025. Dank ook voor het vertrouwen dat jullie ons als vereniging met een hart voor Oostende gunnen en ook opnieuw het lidmaatschap willen vernieuwen. En hopelijk tot op een van onze volgende activiteiten.

Marc Loy

Voorzitter

AMANDINE-collage van fotograaf-gids Martine Quaegebeur

JAARBOEK 2024

Boer en vakmanschap

Landbouw en ambachten
in West-Vlaanderen
(1750-2025)

Brecht Demasure

Jaarboek 2024
Koninklijke
West-Vlaamse
Gidsenkring

Uitgave van de Koninklijke West-Vlaamse Gidsenkring FV (feitelijke vereniging), een koepelorganisatie die acht regionale gidsenkringen groepeerd: Brugge, Ieper-Poperinge, Kortrijk, Oostende, Roeselare, Tielt, Waregem en Westhoek.

Inhoud:

1 Landbouw in West-Vlaanderen 2 Infrastructuur en vlasnijverheid in Midden- en Zuid-West-Vlaanderen in drie etappes 3 Diepvriesgroenten uit Midden-West-Vlaanderen, een succesverhaal in het kort 4 Hoeves in de Oudlandpolder 5 Bosbouw in Noord-West-Vlaanderen 6 Uniek herderserfgoed in de Zwinstreek: de kavane 7 De gyproc van 1925. Het ambacht van het lattenklieven 8 Het wiel draait voort. Familiale opvolging bij de West-Vlaamse wagenmaker (1750-1970) 9 Bibliografie

HET LN BESTUUR ZIET ER SEDERT 11 APRIL 2023 ALS VOLGT UIT:

- Voorzitter & afgevaardigde Cultuurraad: Marc Loy
- Secretaris & huisbewaarder: Luc Vanspeybroeck
- Penningmeester & verantwoordelijke digitale zaken: Dirk Laga
- Dispatching: Annie Van den Bon
- Verslaggeefster: Muriel Beuselinck
- Sociale media - opvolgster & vernieuwing: Hilde Veulemans
- Werkgroepen: Linda D'Hondt
- Redacteur gidsenblad: Dirk Beirens

Naast inzicht in de stadsgeschiedenis en toelichting bij het onroerend erfgoed brengen

de gidsen ook graag een kijk op de actuele ontwikkelingen in de Stad aan Zee. Wist je bv. dat Oostende als hoofdstad van onze elfde provincie- de Belgische Noordzee- pionierswerk levert voor de Blauwe Economie.

Tijdens de vele themawandelingen maar ook lezingen komen uiteenlopende aspecten aan bod. De gidsen brengen je naar bekende en minder bekende plekjes.

Van de trendy Oosteroever tot in het rustige Mariakerke. Van de drukke zeedijkpromenade tot het landelijke Stene. Van een passage langs de levendige Visserskaai tot een fietstocht op het gevarieerde Groen Lint rond de stad.

Met passie voor hun stad vertellen de gidsen je graag tal van anekdotes en verhalen. Over schrijvers, schilders en staatslieden die hier ooit inspiratie, vertier en troost vonden. Of over de band tussen de Belgische koningen en Oostende. Maar evengoed over het harde leven en de tradities van de lokale vissersgemeenschap doorheen voorbij tijden. Naargelang het gekozen traject en de geschatte afstand kan de gidsbeurt zowel te voet, met de fiets, autobus of zelfs per boot.

Ook voor een begeleid bezoek aan musea zoals MU.ZEE, het James Ensorhuis, het Stadsmuseum, Fort Napoleon, de driemaster Mercator, de O.129 Amandine en het Provinciedomein Raversyde kan je de gidsenkring contacteren.

*** Hoe lid worden en de voordelen daarvan vind je verder in het blad.**

Find us on:
facebook®

Raadpleeg ons aanbod van wandelingen, bezoeken, fiets - en boottochten en ons gidsenarchief (1989-2021) op onze website:
www.gidsenkringoostende.be

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) of General Data Protection Regulation (GDPR)

De Oostendse Gidsenkring 'Lange Nelle' verklaart zich te houden aan de regelgeving van de AVG. De gegevens van de aangenomen leden worden alleen gebruikt voor briefwisseling en adressering inzake het ledenblad en het mailadres inzake wijzigingen na inschrijving op een of andere activiteit. Niets wordt aan derden doorgegeven.

De persoonlijke gegevens van de gewone leden/gidsen in de database van de dispatching zijn beveiligd. (update oktober 2022)

Hernieuwing LIDMAATSCHAP 2025 + PRIJSVERHOGING

Het lidmaatschap 2025 gaat in op 1 januari 2025 en houdt in: ons driemaandelijks gidsenblad met activiteitenkalender, wetenswaardigheden, luchtige en wetenschappelijke bijdragen en deelname (gratis of tegen verminderde prijs) aan onze lente/zomer-receptie, voordrachten, bezoeken, wandelingen en uitstappen. Als LN-lid kan je (met je lidkaart!) ook gratis het Stadsmuseum in de Langestraat bezoeken.

** Als exclusief extraatje krijg je het waardevolle jaarboek 2025.*

Gewoon lid: 25 euro (buitenland 30 euro), **Gezinskaart: 30 euro** (2 gezinsleden), **Steunend lid: vanaf 40 euro** (2 gezinsleden).

Bij overschrijving vermelden: **naam + lidgeld 2025.**

Voor nieuwe leden: geef naam + adres (kunnen we niet meer zien op de overschrijving!), mailadres en tel. door aan onze penningmeester: penningmeester@oostendeahoy.be

De bijdrage kan overgeschreven worden op **BE74 7370 7493 8607** van Oostendse Gidsenkring 'Lange Nelle', Christinastraat 67 in 8400 Oostende.

CONTROLEER HET BANKREKENINGNUMMER & HET JUISTE BEDRAG

Als het leveringsadres verschilt van het adres van de opdrachtgever, wil dit adres vermelden in de mededeling.

Het bestuur dankt je alvast voor je trouw, belangstelling en steun

In dit kadertje past je nieuwe lidmaatschapskaart.

*Mocht je die niet vinden, dan heb je
- vermoedelijk (we kunnen ons ook vergissen) -
je lidmaatschapsbijdrage anno 2025 nog niet overgeschreven.*

Graag hebben en houden we je als lid bij 'Lange Nelle'.

Daarom proberen we elk kwartaal een mooi aanbod aan activiteiten, het gidsenblad en jaarboek aan te bieden.

MORDAN

Bioshop Mordan

Torhoutsesteenweg 497

8400 Oostende

Tel: 059 70 05 50

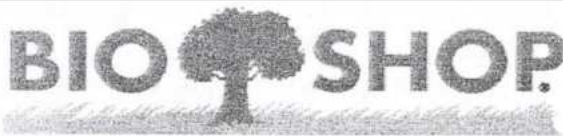
Fax: 059 70 05 55

e-mail: hans@natuurwinkelmordan.be

Openingsuren:

Open elke dag van 9u tot 18u doorlopend.

Gesloten op zon- en feestdagen.

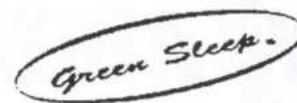
*De Natuurlijkste
zaak van de kust!*

GREEN SLEEP

100% "NATUURLIJK"

SLAAPCOMFORT

(200 m² toonzaal, 1e verdieping)

Dieetvoeding, VERSE natuur-, vegetarische en biologische voeding.

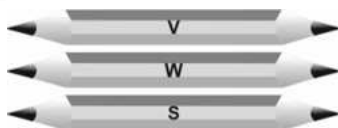
Hormonenvrij vlees (vzw. Plattelandsontwikkeling)

Voedingssupplementen en sportvoeding. Natuurlijke cosmetica.

150 kruidenpreparaten uit eigen labo!

DESKUNDIG ADVIES VAN 4 PARAMEDICI EN HERBORIST

vereniging van West-Vlaamse schrijvers

VWS brengt West-Vlaamse schrijvers en lezers samen via

een nieuwsbrief over recente publicaties,
literaire evenementen, prijzen e.a. aankondigingen,
een jaarboek en een jaarlijkse Prijs VWS.

Lidmaatschap: 30 euro
Steunabonnement: 50 euro*.

Info lidmaatschap: georges.hoet@skynet.be
of bij GLN-lid Stefaan Pennyck

Historiek, opdracht en links VWS vind je op Wikipedia.

*Steunende leden worden vermeld in het Jaarboek.

IBAN BE85 0015 1408 3306

ZATERDAG 8 FEBRUARI en 22 FEBRUARI

BURGEMEESTER SERRUYS OVER KAPERS, IJSLANDVAARDERS EN ANDERE ZEELUI

Geanimeerde wandeling onder begeleiding van DANY HENDRICKX

Herneming wegens afgelasting 07.12.24 door stormweer, veel inschrijvingen daarom **twee** data

@Dirk Beirens

Feiten zijn feiten ... maar feiten in verhalen over kapers, mannen die naar het Verre Oosten vertrokken of naar diepe visgronden zijn vaak aangedikt.

De gids-verteller overgiet de deelnemers niet met gekaderde cijfers en data maar strooit hen een historische vertelling met grote daden en kleinmenselijke kantjes van dit zee-gerichte leven smeug in de oren ... met zicht op zee.

Afspraak: om **10.30 uur** op de kop van de westerstrekdam aan de groene seinpaal en de 'Wulk'
Duur: maximum 2 uur. De wandeling eindigt aan de Vistrap op de Visserskaai. Maximum 20 deelnemers
Leden: gratis – niet-leden: €5 (op voorhand overschrijven naar BE74 7370 7493 8607 + naam, aantal + 08.02 of 22.02)

Inschrijven verplicht vóór 1 februari 2025 bij secretaris Luc Vanspeybroeck:

secretaris@oostendeahoy.be (=voorkeur) / tel. 0472 040 804 **MET VERMELDING:** Kapers + aantal + **08.02 of 22.02**

Je kunt voor de activiteiten ook inschrijven via de website www.gidsenkringoostende.be

MAANDAG 10 FEBRUARI 2025

BEZOEK AAN DE OUDE WATERTOREN

Onder leiding van KRIS CARLIER

Coll. Dirk Beirens

De 'oude' watertoren is net als het Waterhuis een stille getuige van de drinkwaterproblematiek in onze stad. Een lang en bijwijlen letterlijk troebel verhaal. De eerste watertoren (stalen kuip op gemetselde voet 1872-1890, twaalf meter hoog) in het Leopoldpark werd in 1895 vervangen door een tweede metalen watertoren, 38 meter hoog, in 't Bosje (site ongeveer waar nu

Maritiem Instituut Mercator zich bevindt). Die voldeed al vlug niet meer en stortte in 1899 in (zie foto). De huidige kantelen (tot daar hoogte 48,10 meter) derde oude watertoren, een echt 'waterkasteel' (werking 1900-1961) in het Maria-Hendrikapark dateert van 1900 en werd in de voorbije jaren grondig gerenoveerd.

©Marc Loy

Vandaag vindt de Oostendse club SpeleoCascade er een gedroomd indoor decor voor zijn klimactiviteiten. Tijdens ons bezoek demonstreert ervaren speleoloog Kris Carlier hoe hij gezwind, ook zonder wenteltrap, de waterkuip bereikt en krijgen we ook een heldere slok drinkwaterhistorie geserveerd

Afspraak: 16 uur ingang oude watertoren, Mercatorlaan (naast Groendienst). Maximum 20 deelnemers. **Leden: gratis** – niet-leden: €5 (op voorhand overschrijven naar BE74 7370 7493 8607 + naam, aantal + watertoren)

Inschrijven verplicht vóór 1 februari 2025 bij secretaris Luc Vanspeybroeck:

secretaris@oostendeahoy.be (=voorkeur) / tel. 0472 040 804 **MET VERMELDING:** naam, aantal + watertoren

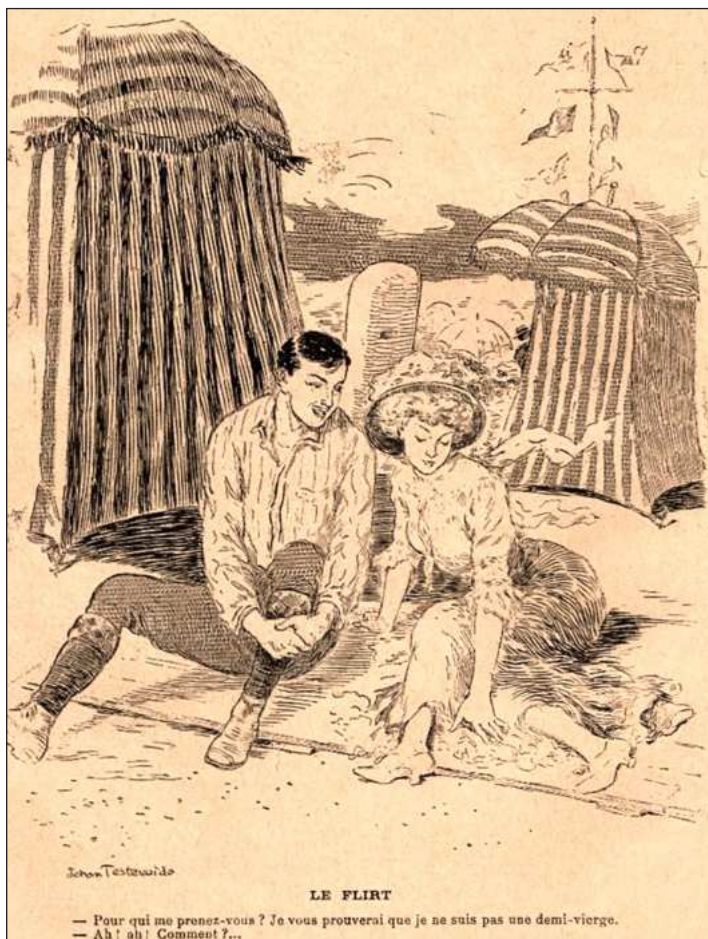
Je kunt voor de activiteiten ook inschrijven via de website www.gidsenkringoostende.be

ZATERDAG 15 FEBRUARI 2025

LIEFDE MET ZEEZOUT-VALENTIJNWANDELING

Onder leiding van gidsen HILDE VEULEMANS & DANY HENDRICKX

VALENTIJNWANDELING door de binnenstad onder het thema 'Liefde met zeezout'.

Een Valentijnwandeling gaat natuurlijk over het beleven van de liefde in Oostende: zoete of bittere liefde. Liefde kan verwoestend zijn zoals de zee, of vurig of platonisch, wulps of hart verslindend Ze is van alle tijden en vormen, gaat door de maag en heeft een smaak. Oostende zelf is een stad om verliefd op te worden. Velen vinden er op jonge leeftijd een vakantielief, strand- of kalverliefde.

Diverse plaatsen in het centrum van de stad hebben een link naar (met zeezout) gekruide verhalen over maîtresses, afrodisiaca, lingerie, koninklijke liefdes, maîtresses, de vroegere rosse buurt in de stad en nog veel meer. De wandeling is 2,5 kilometer lang en begint met een zoethoudertje.

Na anderhalf uur sluiten we af met wat genoegens. Oostende heeft vele adresjes om je met een lekkere maaltijd of met een drankje over te geven aan de Liefdesgod.

Eventueel vind je 'Un bel hôtel pour toi et ton épouse'.

Afspraak om 15 uur aan het Spaans Huisje. Na anderhalf uur wandelen einde ook aan Spaans Huisje. Maximum 20 deelnemers

Leden: €10 – niet-leden: €15 (op voorhand overschrijven naar BE74 7370 7493 8607 + naam, aantal & LIEFDE). Inschrijving pas definitief na betaling.

Inschrijven (en betalen 😊) verplicht vóór 8 februari 2025 bij secretaris Luc Vanspeybroeck:

secretaris@oostendehoy.be (=voorkeur) / tel. 0472 040 804 **MET VERMELDING:** + naam, aantal & LIEFDE)

Je kunt voor de activiteiten ook inschrijven via de website www.gidsenkringoostende.be

DONDERDAG 13 MAART OF ZONDAG 16 MAART 2025

BEZOEK AAN DE HEILIG HART-KERK met focus op glasramen en mozaïeken

Onder begeleiding leden van de kerkfabriek & DIRK BEIRENS

Net voor de annexatie van Mariakerke bij Oostende (1899) richtte een grote groep families een verzoekschrift aan de minister van Justitie voor de oprichting van een nieuwe parochie. De stichting van de **Heilig Hart-parochie** verschijnt in 1909 in het Staatsblad. De eerste kerkactiviteiten vinden plaats in de school en het klooster van de zusters Jozefienen (later Sint-Lutgardis) in de Steenbakkersstraat; bouwmeester was Charles Pil.

Al snel maakt men plannen voor de bouw van een kerk in de niet-onderhouden verpauperde buurt.

De kerk is een zuid-west georiënteerde neo-romaanse kruisbasiliek, deels door lage, deels door hogere muren omringd. Ze is ontworpen door het bekende Oostendse stadsduo ingenieur Verraert en architect Vandamme. Nog vóór de officiële goedkeuring begint de aannemer Henri Smis-Valcke al in juli 1913 met het inslaan van houten palen van 9,5m die hij in beton inmetselt. Al snel rijzen de keldermuren van 5,5m hoog uit de grond, ze bevatten 700.000 'brieken'. Maar

door WOI valt de bouw stil. Pas in 1922 wordt verder gewerkt zodat de kerk op 9 oktober 1928 ingewijd kan worden.

Zowel de glasramen als de mozaïeken geven kleur aan de kerk. Hoofdthema van de kunstglasramen is het Heilig Hart van Christus. Ze werden tussen 1933 en 1938 besteld door pastoor De Meester bij de Brugse kunstglazenier F. Roderburg. Tussen 1951 en 1953 werden glasramen voor de zijbeuken aangekocht.

Afspraak om 14.30 uur aan de ingang van de Heilig Hart-kerk, Heilig Hart-laan.

Maximum 20 deelnemers. **Leden: gratis** – niet-leden: €5 (op voorhand overschrijven naar BE74 7370 7493 8607 + naam, aantal & Hart)

Inschrijven verplicht vóór 10 maart 2025 bij secretaris Luc Vanspeybroeck:

secretaris@oostendeahoy.be (=voorkeur) / tel. 0472 040 804 **MET VERMELDING:** 13.03 OF 16.03 +naam, aantal & Hart

Je kunt voor de activiteiten ook inschrijven via de website www.gidsenkringoostende.be

ZATERDAG 15 MAART 2025

5 BEAUFORT-WANDELING IN OOSTENDE

Onder leiding van gids LINDA D'HONDT

Een begeleide wandeling langsheen enkele Beaufort-werken

We trekken ons niets aan van de beaufort windschaal 5 maar trekken wèl onze wandelschoenen aan om in het centrum van Oostende vijf kunstwerken uit de voorbije edities van de Beaufort Kunstriënnale aan Zee te (her)ontdekken. Kunst kennen of begrijpen hoeft helemaal niet, je kan bewonderen of afkeuren, alles kan en mag...

[Triënnale Beaufort | Triënnale Beaufort](#)

Uit de voorbije acht edities van de Triënnale aan Zee bleven verschillende kunstwerken van nationale en internationale kunstenaars staan. Zo ontstond het **permanent** Beaufort Beeldenpark dat ondertussen al **meer dan 50 werken** telt. Een **unieke openluchttentoonstelling** in het prachtige decor van de Kust. De kunstwerken staan in de publieke ruimte en zijn daardoor **gratis** en **24/7 te bezoeken**. Een gouden tip: een **zonsopgang** of **zonsondergang** zorgen voor een **magisch effect!**

Het Beaufort Beeldenpark kwam tot stand **in samenwerking met de kustgemeenten** De Panne, Koksijde-Oostduinkerke, Nieuwpoort, Middelkerke-Westende, Oostende, Bredene, De Haan-Wenduine, Blankenberge, Zeebrugge en Knokke-Heist.

Afspraak om 10.30 uur aan SS P&P-kerk op het St-Petrus en Paulusplein

Duur: ongeveer 1.30 tot maximum 2 uur. Einde in het Leopoldpark. Maximum 20 deelnemers.

Leden: gratis – niet-leden: €5 (op voorhand overschrijven naar BE74 7370 7493 8607 + naam, aantal & Beaufort)

Inschrijven verplicht vóór 8 maart 2025 bij secretaris Luc Vanspeybroeck:

secretaris@oostendeahoy.be (=voorkeur) / tel. 0472 040 804 **MET VERMELDING:** naam, aantal & Beaufort.

Je kunt voor de activiteiten ook inschrijven via de website www.gidsenkringoostende.be

ZATERDAG 22 MAART 2025

(bouwmeester) CHARLES PIL-WANDELING

Onder leiding van gids LIEVE TERNIER

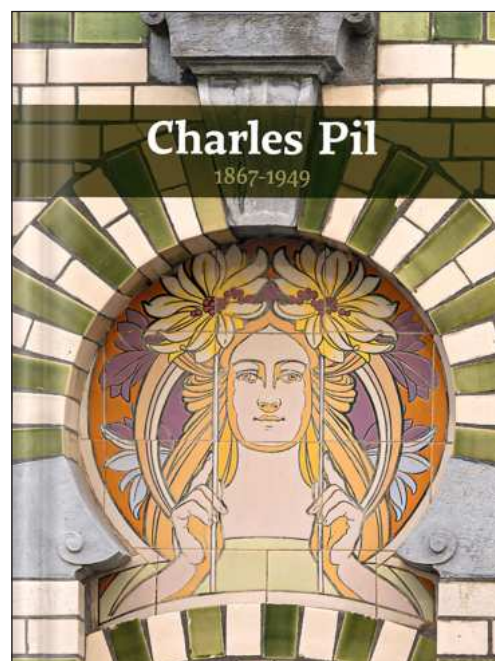
We programmeren de Pil-wandeling nog eens wegens grote vraag.

Precies 75 jaar geleden overleed architect Charles Pil (1867-1949). Als een van de meest vruchtbare bouwmeesters van West-Vlaanderen heeft Pil een onuitwisbare stempel gedrukt op de architecturale erfenis van de late 19de en vroege 20ste eeuw. Hoewel hij vooral bekend staat om zijn opvallende gevels met kleurrijke geglazuurde tegels in Oostende, omvat zijn veelzijdige oeuvre tal van andere gebouwen verspreid over de hele regio. Bovendien speelde hij samen met Henri Carbon een belangrijke rol in de wederopbouwarchitectuur na de Eerste Wereldoorlog. Het Pil-jaar is achter de rug: misschien heb je de reizende tentoonstelling in de Anglicaanse Kerk van Oostende van 16 november tot en met 11 december 2024 gezien? En de samengaande foto-tentoonstelling waarbij fotografie en architectuur samenkomen? Heb je de podcast (zie charlespil.be) beluisterd waarin de samenstellers experts en bewoners van enkele panden interviewen? Over Charles Pil is ook een prachtig geïllustreerd boek verschenen (€25).

Tijdens de Pil-in-Oostende wandeling heeft de gids het over de drie stijlsorten van Pil: eclecticisme, AN-motieven & siertegels en naoorlogse realisaties. Ook de drie soorten opdrachtgevers komen aan bod: de stedelijke burgerij, katholieke kringen en lokale overheden. Al laverend door de binnenstad en iets daarbuiten leer je een vijftiental panden kennen die Charles Pil ontwierp.

Meer info op charlespil.be

Afspraak: om 14.30 uur aan de ingang van de Sint-Petrus- & Pauluskerk (tegenover station)
Duur: 2 uur Einde is op de hoek van de Rogierlaan met de Euphrosina Beernaertstraat, dicht bij het Leopoldpark. Maximum 20 deelnemers. Leden: gratis – niet-leden: €5 (op voorhand overschrijven naar BE74 7370 7493 8607 + naam, aantal & Pil)
Inschrijven verplicht vóór 15 maart 2025 bij secretaris Luc Vanspeybroeck:
secretaris@oostendehoy.be (=voorkeur) / tel. 0472 040 804 **MET VERMELDING:** 22.03.25 Pil + aantal personen

Je kunt voor de activiteiten ook inschrijven via de website www.gidsenkringoostende.be

DONDERDAG 17 APRIL 2025

Deel 5 Havenproblematiek vóór 1550

LEZING in de reeks 'Oostende in historisch perspectief' door gids FRANK GOEMINNE

Oostende krijgt een eerste uitbreiding in 1285 om via het water bereikbaar te zijn. De stad moet echter wachten tot 1446 om een eerste vorm van haven te krijgen. Dat leidt tot veel controverse bij naburige steden. Ook oorlogen belemmeren de werking en de uitbreiding van de haven tot het Beleg (1601-1604) alles op zijn kop zet, maar zover gaan we niet. Wat gebeurt in de wereld van vissers en piraten? Hoe ontwikkelen stad en haven zich verder ...?

AANSLUITENDE TIP: bezoek de tentoonstelling **'Testerep en het verzonken Oostende'**

vanaf 21 december 2024 tot en met 20 april 2025 in de Venetiaanse Gaanderijen! Over ons kustverleden, een verdwenen eiland en de storm die middeleeuws Oostende verzwolg. Aan het oostende van 'Testerep' bloeide ooit de handelsstad Oostende. Maar in 1394 sloeg het noodlot toe: de Sint-Vincentius-storm verwoestte de stad, die in het

water verdween. Via sprekende visualisaties herleeft de oude stad voor je ogen. Deze tentoonstelling vertelt het verhaal van overleven en wederopbouw, en hoe de dynamiek van de zee door de eeuwen heen de levens aan onze kust heeft gevormd. Ga terug in de tijd, en laat je verwonderen door historische artefacten en innovatieve bodemscans. Isabella en Willem, bewoners van het oude Oostende, nemen de jongste bezoekers mee op sleeptouw in een spannend escape-spel. Daarnaast kan je ook meebouwen aan een LEGO®-maquette van het oude Oostende. Een wetenschapsexpo voor jong en oud, waar beleving centraal staat. Sta oog in oog met de bewoners van het oude Oostende, ontdek de resultaten van baanbrekend wetenschappelijk onderzoek en denk mee na over hoe we onze kust een duurzame toekomst kunnen geven.

Afspraak: 14.30 uur in Bistro Toope, Groentemarkt 11, 8400 Oostende. Zaal op de eerste verdieping, toegang achteraan rechts. Duur: 1.30 uur.

Leden: gratis - Niet-leden: €5 (op voorhand overschrijven naar BE74 7370 7493 8607+ naam, aantal en Testerep)

Inschrijven verplicht vóór 10 april 2025 bij secretaris Luc Vanspeybroeck:

secretaris@oostendeahoy.be (=voorkeur) / tel. 0472 040 804 **MET VERMELDING:** naam, aantal & Testerep.

Je kunt voor de activiteiten ook inschrijven via de website www.gidsenkringoostende.be

Het gaat goed met de uitstekende STADSGIDSEN ... van Dirk Metsu ... de Nederlandstalige versie is aan zijn vijfde editie (2025)/zesde druk toe; de Franstalige aan zijn tweede editie (2025) en de Engelstalige editie staat in de steigers. Proficiat, Dirk.

FOTO-DETERMINATIE GIDSENBLOED 2024-4

VOORBLAD van L. naar R.: strandreddersparade – gemanicurd garnalen pellen op de Vistrap – punker statement en strandspeelgoed – illustratie muur Wittenonnestraat – bas-reliëf kind met zeezezens van Geo Verbanck op zeezezengebouw (1958) Natiënkaai 5 – logo LN – Poort Oostendse Haardstraat – Halloween Strandschelplan 1 Raversijde

KEERZIJDJE VOORBLAD van L. naar R.: Shop Ensorhuis – Rogierlaan – Hoek Aartshertoginestraat/ Euphrosina Beernaertstraat – Prinses Stefanieplein – Hoek Euphrosina Beernaertstraat / Rogierlaan – betegeld graf PP-begraafplaats - Ensorgalerij alias Glazenstraat

KEERZIJDJE ACHTERBLAD van L. naar R.: Postkaart souvenirzaak Le Bon in Vlaanderenstraat 44– ‘kettepiste met wielrenner’ ter hoogte van strandcabine 158 – Thermae Palace onder boog van kunstwerk ‘Altar’ van Kris Martin (open venster op de zee via leeg frame > lam Gods door Van Eyck – geliefd door Hoet), eigenlijk ontworpen op vraag van Jan Hoet (+2014) voor de expo ‘De Zee’ (2013-14) – zicht vanuit tunnelconstructie onder Verenigde Natieslaan Meiboom – graf grote middengang PP-begraafplaats met twee opvallende aardewerken armen – Sint-Franciscusstraat 5a (elek. schild) – graf met engelendbeeld PP-begraafplaats – decoratief tableau gevel Vlaanderenstraat 44 – Zeedijk Mariakerke: gebouw ‘De Kraal’ richting 17 oktoberstraat.

ACHTERBLAD van L. naar R.: Love Oostende-opstelling bij de skeelerpiste in Zandvoorde – kiosk Wapenplein (1895 – ontwerp Theobald Van Hille) – toren van Sint-Katharinakerk Guido Gezellestraat Konterdam – vijverconstructie Leopoldpark – gevelarchitectuur hoek Sint-Paulusstraat / Kaaistraat – huisjes Gouwelozedijk niet ver van waterzuiveringsstation en spoorweg wijk Konterdam

Licht & Verf bvba

Kardinaal Cardijnlaan 104

8800 Roeselare

Tel. 051 24 68 47 - GSM 0497 39 26 65

Algemene Schilder- en Decoratiewerken

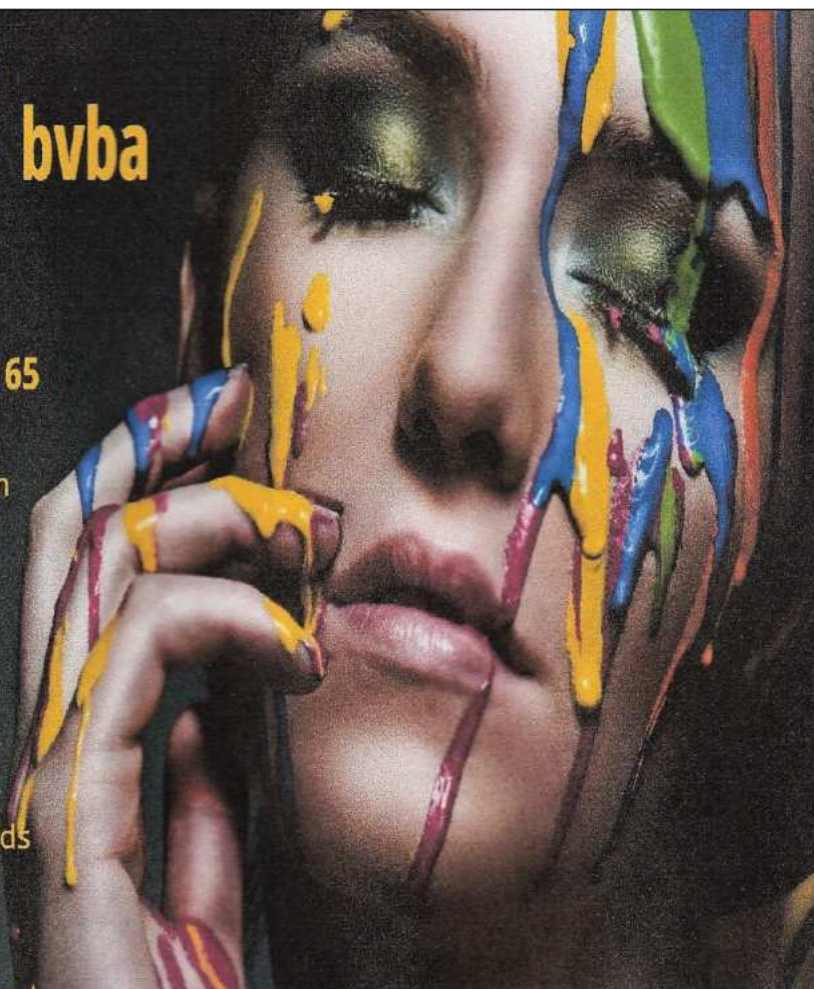
Gordijnen en Overgordijnen

Airless Spuitwerken - Spuitplamuur

Wand- en Vloerbekleding - Laminaat

Plaatsen van Gyproc wanden en plafonds

www.rooryck.be

IJZERSCULPTUREN KELDERVOGELS

IJzeren beelden, monumentale en mobiele objecten die voor de tweede keer kennis hebben gemaakt met het vuur.

Een eerste keer in een ijzergieterij of smidse waar zij gloeiend heet de vorm van een werktuig kregen, om zoals alles en allen heel even intens te leven en dan vergeten te worden. Een tweede keer hebben zij het vuur ontmoet om als onderdeel van een totaalbeeld iets onverwachts uit te beelden, een vleugje fantasie te vertolken, de ludieke vorm van een diepzinnige gedachte aannemend.

VOOR ALLE INLICHTINGEN
Pierre Claes

Prins Boudewijnstraat 3 / 8400 Oostende
0475.84 52 70 WWW.KELDERVOGELS.BE

Tweede Wereldoorlog: de Passieve Luchtbescherming in Oostende

Georges Ruys

DEEL 1 Vóór 1940

In februari 1934 werd de Passieve Luchtbescherming (PLB) in België opgericht, maar veel vrijwilligers telde ze niet. Men noemde haar ook de 'Burgerlijke Wacht voor Passieve Luchtbescherming'. De PLB was een instelling van openbaar nut.

Het hoofddoel was om de burgerbevolking te beschermen tegen de gevolgen van luchtaanvallen, zoals bombardementen en aanvallen met gifgassen.

Ze concentreerde zich vooral op materiële schadebeperking, het verhogen van de overlevingskansen, het regelen van de orde tijdens een luchtalarm en beschermingsacties tijdens en na een luchtaanval.

De belangrijke voorafgaande doelstellingen van de PLB waren: voorlichting van de bevolking, constructie van schuilplaatsen, verduisteringsmaatregelen verduidelijken, noodsituatiebeheer (noodplannen opstellen + personeel trainen), installeren van het alarm- en waarschuwingssysteem. Ze werkten ook nauw samen met andere hulpdiensten zoals de brandweer en het Rode Kruis. Ook tijdens de bezetting werd er verder gewerkt.

Een heikel punt was bijna overal het vinden van de nodige vrijwilligers om de ploegen samen te stellen.

In juni 1939 werd de PLB omgevormd tot Territoriaal Commissariaat voor Luchtbescherming.

Er bestond ook nog een 'Territoriale Wacht' (TW) die men soms verkeerdelijk aanzag als de 'Burgerlijke Wacht voor de Passieve Luchtbescherming'.

De bij de Territoriale Wacht ingeschreven leden behoorden tot de actieve dienstdoende militairen, ze verdienden 40 frank per dag.

De PLB hadt met het leger niets te maken, de leden der passieve luchtbescherming droegen geen uniform en verrichten hun werk gratis. Ze droegen een driekleurige armband met aan de binnenzijde hun naam en voornaam. Ze kregen een zwarte kapotjas met koperen knopen, een zwartgeverfde helm en werkschoenen.

Vorbereidende maatregelen

PASSIEVE LUCHTBESCHERMING EN BURGERLIJKE WACHT.

Het verbond der Oudstrijders, in samenwerking met het lokaal Comité der Passieve Luchtbescherming en Burgerlijke Wacht, houdt eene vergadering welke zal plaats hebben op Zondag 17 September aanstaande, te 10 uur stipt, in de Witte Zaal van het Stadhuis.

In 1938 hing de oorlogsdreiging al in de lucht. Een bestendig secretariaat van de 'Bond der luchtbescherming' werd in Oostende opgericht. Het comité vergaderde in de militiezaal van het stadhuis in de Kerkstraat.

Datzelfde jaar op 14, 19 en 21 maart werden in het stadhuis druk bijgewoonde voordrachten gehouden over de gevaren van een mogelijke luchtoorlog en de bescherming die men kon bieden tegen dat gevaar.

Na de voordrachtenreeks hield de overheid op 29 april een alarmoefening die goed werd opgevolgd door de hele bevolking. Algemeen waren de Oostendenaars verbaasd over wat er allemaal kon gebeuren vanuit de lucht.

“De Burgemeester en het lokaal Comité van den Bond voor Luchtbescherming hebben de eer de Oostendsche Bevolking te bedanken voor de welwillendheid waarmede zij hare medewerking heeft verleend tijdens de- alarm- en verlichtingsoefeningen van 29 april 1938.”

Daarmee bedankte de burgemeester via de pers de Oostendenaars voor hun deelname aan de eerst algemene oefening. Daar bleef het niet bij want diverse werkgroepen werden in het leven geroepen om paraat te zijn bij het uitbreken van een oorlog.

De Directie der Luchtbescherming zocht ondertussen leden via de lokale kranten: *“Het lokaal Comité der Luchtbescherming neemt deze gelegenheid te baat om een dringende oproep te richten tot de jongelingen die geen militaire verplichtingen hebben en tot de ongeschikten voor den wapendienst, ook tot de vrouwen en dezen die niet met de armen willen gekruist blijven bij een gebeurlijk conflict. Allen zijn als vrijwilliger welkom bij den luchtbeschermingsdienst, waar zij op aanvraag regelmatig ingeschreven worden. Het secretariaat, militiezaal, Kerkstraat, is open de dinsdag en woensdag iedere week van 17.30 tot 19 uur.”*

De Oostendenaars reageerden maar matig op deze oproep omdat er van enige verloning geen sprake was.

Het ‘Officieel Inlichtingsbureau’ verstrekke vanaf 7 mei 1938 op affiches en in de plaatselijke kranten alle inlichtingen uitgaande van de PLB, over de aanwerving van vrijwilligers, de bescherming van de burgerlijke bevolking, zoals het inrichten van schuilplaatsen, het aankopen van maskers, enz.

Daar bleef het niet bij. Op 3 november 1938 werd een school voor de luchtbescherming opgericht in de Stedelijke Vakschool (huidige Koninklijke Stallingen / Sportcentrum) in de Koninginnelaan. Doel was het opleiden van vrijwilligers om hulp te bieden bij rampen in oorlogstijd.

Dit gebouw werd zowat de hele oorlog gebruikt door de PLB, als leslokaal en opslagplaats en voor de samenkomsten.

De stichter van de school was J. Everaerts en de leiding werd waargenomen door Libbrecht. Men beschikte over volgende lesgevers: J. Everaerts stadsscheikundige, M. Van Coillie, stadsingenieur, E. Dumon hoofd van de militiedienst en G. Vallay landmeter.

Eerder als attractie werd begin 1939 een sirene geplaatst op de Koninklijke Schouwburg (blok Van Iseghemlaan – Vlaanderenstraat – Langestraat – Christinastraat). Er waren op dat ogenblik nog twee mobiele sirenes beschikbaar bij de PLB. De Luchtbescherming oefende druk uit op de stad en die kocht enkele maanden later 9 sirenes aan. De stad telde 9 alarmgebieden en op volgende gebouwen waren sirenes geplaatst: Schouwburg, Vervormstation Petit Paris, Watertoren Opex, Hazegras, Albertschool, Ooststraat, Consciencschool Dr. Verhaeghestraat, Werkhuizen Frère Orbanstraat, Trinkhall Leopoldpark, Vercamerschool Northlaan.

HET GEVAAR VAN HET LUCHTAFWEERGESCHUT

Men weet dat omwille onzer onzijdigheid de vliegtuigen der oorlogvoerende mogendheden die over ons land zouden vliegen onder vuur zullen genomen worden, evenals zulks zou gebeuren met troepen die langs den beganen grond over ons grondgebied zouden willen komen.

Wij meenen onze lezers te moeten waarschuwen tegen het gevaar dat die beschieting van vliegtuigen oplevert voor dezen die zich onder de beschoten luchtstreek bevinden. De ondervinding van den oorlog 1914-1918 heeft geleerd dat men al te licht vergeet dat de scherven die daarboven uiteenspatten ergens moeten vallen, dat het dikwijls voorkomt dat heele schrapnelkoppen en gansche obuspotten nabeneden komen, en dat het zelfs voorkomt dat de schrapnels door een of ander defect of nalatigheid in de lucht niet ontploffen en dus op den aardbodem neervallen zoals zij afgeschoten werden. Soms ontploffen die schrapnels bij het raken van den grond.

Elke eerste dag van de maand werd een test met de sirenen uitgevoerd.

(n.v.d.r. ook nu nog zijn er geregeld sirenetesten in nucleaire en seveso-risicozones, zoals Oostende. Bv. de Algemene Directie van de Civiele Veiligheid voert op 1 april (jawel) 2010 tussen 8.45 en 10.15 uur een test van het elektronisch sirenenet uit. In Oostende is dat in de Gevaertschool, het stadhuis, het AZ Damiaan in Gouwelozestraat en de Dr. Eduard Moreauxschool. Op donderdag 6 oktober 2016 zal tussen 11.45 en 13.15 uur de driemaandelijke test van het elektronisch sirenenet worden uitgevoerd door het Crisiscentrum van Binnenlandse Zaken.)

Tal van richtlijnen werden op regelmatige tijdstippen aan de bevolking verstrekt

Gedurende het alarm: moeten de voertuigen stil houden en langs de trottoirs, en buiten de kruispunten blijven staan; de paarden moeten uitgespannen worden en achteraan de voertuigen worden gebonden; de trams moeten buiten de kruispunten halt houden; de lichten van alle voertuigen moeten gedoofd worden; de inzittenden moeten zich onmiddellijk naar de naaste schuilplaats of loopgraven begeven; in de grote gebouwen met betrekkelijk veel mensen dient op de dakverdieping een waakpost voor brandalarm voorzien; huisdeuren dienen niet afgesloten te worden.

Het Schepencollege legde de bevoegdheden van Burgemeester en Schepenen vast voor het geval zich in ons land grotere 'verwikkelingen' zouden voordoen.

Planning der groepen

Voor de dienst der Burgerlijke Wacht (bescherming der bevolking) wordt Oostende verdeeld in zes wijken of groepen, elk onder een groepschef.

Wijk 1 Hazegras, oude stad tot Leopoldpark > Chef is Maurice Lauwers, fotograaf, Langestraat 2, tel. 722.51.

Wijk 2 Van Leopoldpark tot Hippodroom, Heilig Hart en Tennisclub > Chef is Héctor Verbeke, decoratieschilder, Rogierlaan 39, tel. 714.32.

Wijk 3 Meiboom en alles ten zuiden van Tennisclub en Torhoutsesteenweg > Chef is Vallay, architect, Van Iseghemlaan 92, tel. 733.31.

Wijk 4 Van Hippodroom tot Heilig Hartkerk en Torhoutsesteenweg > Chef is Lingier, meester-kleermaker, Alfons Pieterslaan 6, tel. 715.73.

Wijk 5 Mariakerke, voorbij den Hippodroom > Chef is Henri Soete, Landmeter, Hendrik Serruyslaan 18.

Wijk 6. – Opex > Chef is Van den Bossche, fourreur, Wittenonnenstraat, 40, tel. 717.67.

De chefs staan ter beschikking van het publiek voor alle inlichtingen.

De bevoegde diensten der stad houden zich bezig met het bouwen en inrichten van officiële schuilplaatsen. Ze houden zich insgelijks bezig met het laten graven van loopgrachten voor de burgerbevolking. Er zal ook zand ter beschikking der bevolking gesteld worden in de verschillende wijken van de stad, voor het vullen van zandzakzakjes die de schuilplaatsen moeten beveiligen tegen shrapnells.

Mededeling van de Burgerlijke Wacht voor Luchtbescherming der stad Oostende

Ten gevolge van het Koninklijk Besluit van 20 mei en 29 juli 1939 regelend de Luchtbescherming en de lokale Burgerlijke Wacht van de passieve bescherming, heeft de luchtbescherming der stad Oostende zijn lokaal overgebracht naar de Vlaanderenstraat 66a (annex Koninklijke Schouwburg). Onze vrijwilligers zijn allen in de nieuwe dienst opgenomen. Wij doen een dringende oproep aan onze stadsgenoten opdat ze ons vrijwilligers zouden sturen. Iedere Belg van 20 tot 25 jaar, die vrij is van alle militaire verplichting of ingeschreven is in de wervingsreserve en ouder is dan 25 jaar, ieder militair of vrijwilliger of gereëngageerde in onbepaald verlot, te beginnen vanaf de 16^e klasse (ouder dan 36 jaar) mag een vrijwillige dienstverbintenis bij de burgerlijke wacht aangaan, gedurende welke hij bevrijd is van alle militaire verplichtingen of opeisingen over zijn persoon. De gebrevetteerde vrijwilliger zal genieten over een prijsvermindering van 25% toegestaan op de Belgische Spoorwegmaatschappij en de buurtspoorwegen. Het Koninklijk Besluit bepaalt de voorwaarden waaronder er sommige eervolle onderscheidingen zullen worden toegekend.

Al bij al weinig aantrekkelijke voorwaarden dus was de respons miniem.

KOSTELOOZE ZANDZAKJES.

i De dienst van de passieve luchtbescherming, brengt ter kennis van de bevolking dat er een eerste voorraad van tienduizend zandzakjes kosteloos zal uitgedeeld worden ten einde de elgenaars of de bijzondere huurders in staat te stellen de keldergaten van hun woonst te beschermen.

i De bedoelde personen worden uitgenoodigd zich aan te bieden Vlaanderenstraat, 66a, gedurende de bureauuren, en voorzien van :

Hun identiteitskaart en van de opgave van de afmetingen van de keldergaten van hun huis.

i Op vertoon van deze bewijsstukken zal een « bon » afgeleverd worden waarmede aanvragers zich mogen begeven naar de Pompierskazerne, Velodroomstraat, waar zij de zakjes in ontvangst zullen nemen.

i Het is wel verstaan dat deze zakjes uitsluitend moeten dienen tegen lucht-aanvallen. Een bijzondere controle zal ingericht worden ten einde alle misbruiken te beteugelen.

Het stadsbestuur zond via de media en vele aanplakbrieven tips en verplichtingen naar de burgers.

De bewoners werden niet alleen aangemaand zelf voor hun veiligheid te zorgen maar ook zelf hun woning tegen bomaanvallen te beveiligen.

De burgers moesten dus ook, zonder dralen, hun familieschuilplaatsen inrichten.

Ze moesten zich beschutten tegen de scherven en de mitrailleurs door hun kelder en kelder-vensters te sluiten. Ze moesten alle brandbare stoffen van de zolders verwijderen en er een dunne laag droog zand verspreiden.

Men moet van nu af op de zolderverdieping beschikken over bakken zand en een schop met lange steel om zo rap mogelijk een brandbom te versmachten. Emmers water moeten met een stuk stof bevestigd worden aan het uiteinde van een stok om alle beginselen van brand te doven.

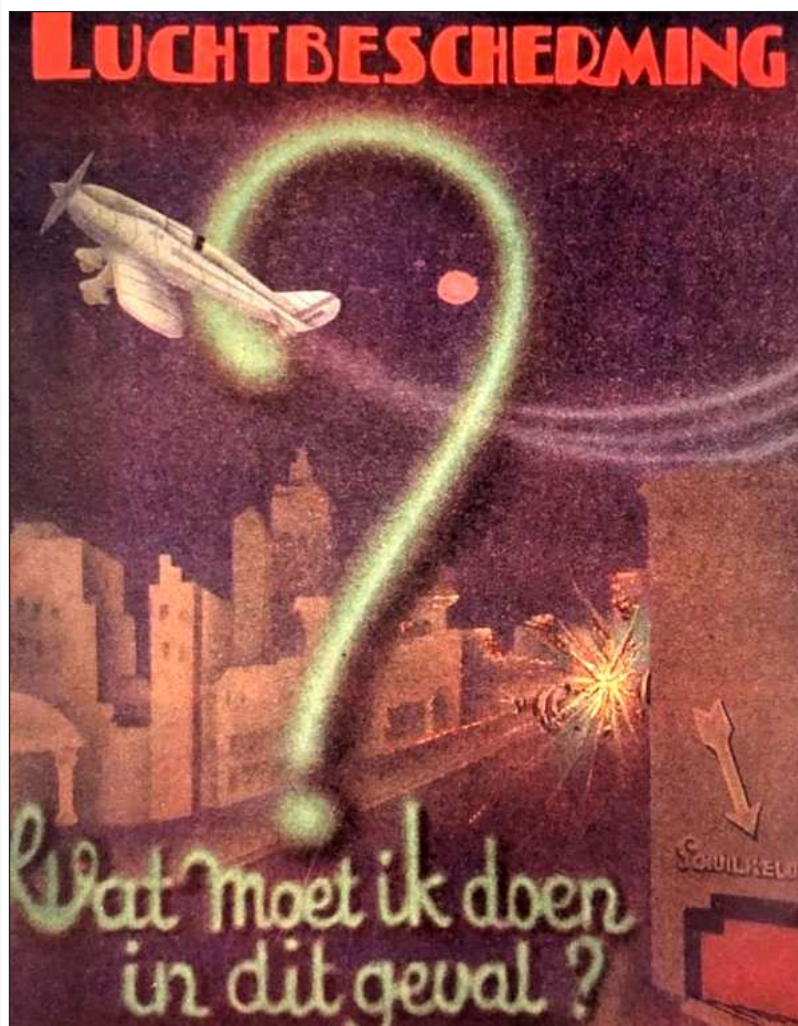
De burgers moeten ook zorgen voor de totale verduistering van lichten zowel in de achterhuizen als in de voorhuizen, alsook op zolders en veranda's. Eveneens zodra het alarmsein weerklinkt moet de bevolking seffens zich verschuilen in de gebouwen.

“Wij hopen dat de bevolking van Oostende deze raadgevingen in aanmerking zal nemen en dat ze ons talrijke vrijwilligers zal zenden.”

Weer bleef de toestroom van vrijwilligers uit.

In september 1939 werd de samenstelling van het Comité voor Luchtbescherming in Oostende bekend gemaakt.

Burgemeester Moreaux = voorzitter; J. Everaerts, stadsscheikundige = secretaris-technisch leider; Dr. A. Libbrecht = directeur van de School voor Luchtbescherming; E. Dumon, hoofd milieudienst = adjunct-secretaris administratief gedeelte.

Leden: M. Seys, hoofdpolitiecommissaris; J. Hungs, ingenieur-directeur der Gas- en Elektriciteitsdiensten; A. Nauwelaerts, bevelhebber der Brandweer; R. Vandewinkel, ingenieur; M. Van Coillie, ingenieur-architect; R. Becu, Havenkapitein; G. Velthof, bestuurder der Vissershaven; O. Surmont, conducteur, A. Mouqué, ingenieur.

Dhr. Vroome werd in de gemeenteraad van 26 september 1939 benoemd tot directeur van de Dienst der Passieve Luchtbescherming. Men verwachtte toen ook al voor 3.335 personen schuilplaatsen in gereedheid te hebben.

De regering leverde aan de stad 62.250 zandzakjes van 30 kg. Daarvan werden er reeds 10.000 uitgedeeld aan de bevolking.

Men schatte het aantal nodige zandzakjes voor de stad op 700.000 stuks en de hoeveelheid te graven loopgraven op 7.000 meter met een breedte van 1,40 meter. Men kon bij de PLB een gasmasker aankopen voor de prijs van 50 frank.

n.v.d.r. Na de inval van Duitsland in Polen hechten overheid en pers veel belang aan de oorlogsdreiging voor eigen land en hoe de bevolking zich kan voorbereiden bv. bij mogelijke bombardementen. Ter illustratie werden enkele fragmenten uit De Zeewacht van 16 september 1939 verspreid over de tekst van dhr. Ruys.

Deel twee 'VANAF 1940 ...' en bronnen in Gidsenblad 2025-2

MAQUETTES

HISTORISCHE / LEGENDARISCHE
OOSTENDSE GEBOUWEN in opdracht

VOOR ALLE INLICHTINGEN

Pierre Claes

Prins Boudewijnstraat 3 / 8400 Oostende

0475.84 52 70

info@keldervogels.be

Van Iseghemlaan 108
Oostende

Info@azuriet.be
059/51 49 51
www.azuriet.be

Donderdag 12 december 2024. Vanuit het duister maar met klare stem en heldere projectie presenteerde curator Lieven Van den Abeele de tentoonstelling 'Erich Heckel in Vlaanderen' (MSK Gent) aan het LN-publiek. *@Dirk Beirens*

29.06.2019 Panoramazaal CC De Lange Nelle foto LN

Zondag 1 december 2024. Gregory Boite gidste een tweede LN-groep in zijn eigen tentoonstelling 'In de schaduw van de meester. Tijdgenoten van Ensor' in het stadsmuseum. *Foto door Valère Prinzie met toestel van Linda Cornillie*

16.02.2019: LN-wandeling via haar beelden in bezoek atelier-exporuimte van sculptor Josya de Heilig Hart-kerk.

25.09.1992: LN op verkenning in de Adolf Buylstraat onder leiding van JM Bekaert, handelaar op rust, die er 50 jaar woonde. Er is geen steen of mens in de AB-straat of hij kent er de geschiedenis van. Van zijn hand verscheen het driedelige 'Huizen en Mensen in de Adolf Buylstraat'. *@Dirk Beirens*

@ Dirk Beirens

Vrijdag 22 november 2024. Receptie markt. Proficiat aan de stichters en wat tweedehandse boeken kopen in de bijeenkomststruimte met heel wat c

C De Grote Post: viering 30 jaar Oostendse Gidsenkring

©Dirk Beirens

Vrijdag 29 november 2024. Gregory Boite gidste een eerste LN-groepje in zijn eigen tentoonstelling 'In de schaduw van de meester. Tijdgenoten van Ensor' in het stadsmuseum.

en in de publieke ruimte en daarna
osyane Vanhoutte in de catacomben van
©Dirk Beirens

Zaterdag 11 november 2024. Lieve Ternier en Dirk Beirens begeleidden een veertigtal LN-leden tijdens de première van de Bouwmeester Charles Pil-wandeling.
©Martine Meire

ceptie 10 jaar 't Leeshuus op de Groentens
ts en de vele vrijwilligers. Je kunt er heel
pen en het is ook een laagdrempelig
at culturele (woord!) activiteiten.

Gidsencursus 1996-1997 in een organisatie van LN: snapshot van ingetogen en verwonderde cursisten en bezige examinatoren tijdens de gidsbeurtproeven in en rond de binnenstad .

© Els Lenaerts

ROLAND DESNERCK

Oostends woordenboek

trok als
vijftienjarig siesje met
een sleepnet door de
straten om alle
woorden te vissen
en te fileren.

In de Koningin der Badsteden Oostende weergalmt uit de zilte kelen van haar oorspronkelijke bewoners nog steeds het oude Noordzeegermaans, dat één van de voorouders is van het moderne Standaardnederlands. Op eikenhouten zeilboten die zeestormen konden trotseren, voeren deze Kust-Vlamingen rond met hun rijke woordenschat, die ze in andere streken deelden. Om diepgang en stabiliteit te waarborgen, keerden ze soms terug met ballast. Ook soms in de vorm van uitheemse woorden. Ook de herbevolking van Oostende na de Spaanse belegering in 1604 zorgde voor een enorme influx aan exotische woorden naar het Ostêns. Ik ontmoette lexicoloog Desnerck voor het eerst rond de eeuwwisseling, toen hij gastspreker was tijdens een les Nederlands in mijn tweede middelbaar. Enkele maanden eerder was ik toevallig verslingerd geraakt aan zijn Oostends Woordenboek. In 2019 kwam ik vaak bij hem thuis aandraven met lijstjes nieuwe woorden voor zijn vijfde druk. Hij vroeg me ook om 200 illustraties te tekenen, waaronder twee boekomslagen. Zo leerde ik hem beter kennen.

Hoe gaat het met de gezondheid?

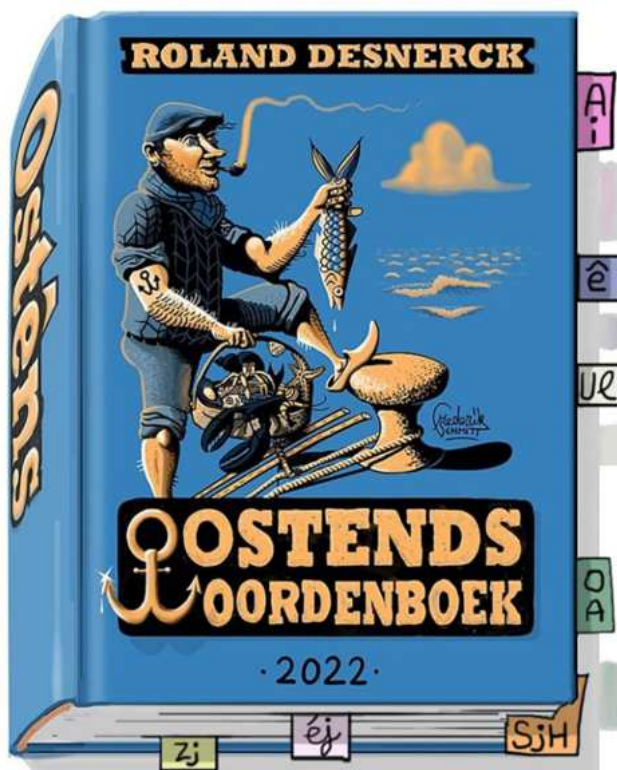
Wel, ik mag niet klagen als 86-jarige. Dat spreekt voor zich. Maar soms heb ik moeite om me te concentreren. Soms moet ik even nadenken welk woord ik hier moet gebruiken en hoe het ook alweer zat.

Hoe zat dat nu weer 71 jaar geleden? Toen begon u toch met het Oostends Woordenboek?

Ja, ik herinner me nog goed dat ik werd gevraagd door de Oostendse schrijver **Ary Sleeks** (1888-1966) om voor hem woorden bijeen te garen voor zijn Oostends Woordenboek. Maar toen ik hem vaktermen aanbood, zei hij: "Nee, dat heb ik niet nodig; dat leidt me te ver af." Hij had niet veel jaren meer te leven. Dus besloot ik zelf verder te werken aan mijn eigen Oostendse woordenboek, mét de vocabulaire van de timmerman, de scheepsbouwer, de loodgieter en de tonnenmaker.

Heeft u Sleeks' vergaarde woordenschat kunnen gebruiken voor uw eigen woordenboek?

Ik heb zijn woordenschat niet volledig kunnen gebruiken, nee. Elke keer dat ik hem bezocht in de Parijsstraat, ontfutselde ik hem een aantal woorden: we praatten over van alles. Maar zijn hele lijst is verloren gegaan. Toen hij overleed, heb ik geprobeerd die woordenlijst terug te vinden, maar dat is niet gelukt.

VIJFDE DRUK VAN "DE DIKKE DESNERCK"

Hoe ging u te werk om zo'n woordenboek te maken?

Ik ben bij mensen thuis geweest, bij netten- en zeilmakers, kuilboeren, maritieme smeden, dokters... Ik liet ze spreken over hun vak en hun gereedschappen en vroeg hen me die te tonen. Soms was het ook toevallig; ik ging vaak een kaartje leggen in een café en luisterde naar de mensen die daar waren, en schreef dat allemaal op.

Wat heeft u gestudeerd?

Regentaat Nederlands, geschiedenis en moraal. Ik had een geweldige professor voor Nederlands, professor **Marcel Hoebeke** (1918-1990). Mijn klasgenoten hielden van letterkunde, maar ik was gefascineerd door taalkunde: de specialiteit van professor Hoebeke.

U heeft in 1958 een prematuur Oostends Woordenboek afgeleverd?

Inderdaad, dat lag voor de hand. Mijn fichebak met al mijn woorden heeft lange tijd in Gent gestaan. Ik gaf er ook vaak spreekbeurten, bijvoorbeeld over volksgeloof of over het Fries.

U schrijft in uw Oostends Woordenboek dat het Oostends een Friesische, een Ingwaonse taal is?

In het Fries vind je vaak woorden die aan het Kust-West-Vlaams doen denken, ja. Zoals "e puupegalle" voor kruitwagens.

Dat is toch Poperings?

Ja, maar in Oostendse middeleeuwse stadsrekeningen vind je het ook terug. Het is dus ook Oostends geweest en het is Fries. Ik heb wel gemerkt dat er eigenlijk meer Saksische dan Friesche invloed was in het West-Vlaams en zeker in het Kust-West-Vlaams.

Zoals?

De zeer talrijke meervoudsvormen op -s: *men hemdes, men ores, hunder kinnes, me knies, me sjhoes, me moats, me joengers...* Meervouden op -s zijn duidelijk Saksisch.

In 1953 heeft u zelf een eigen spelling moeten creëren?

Inderdaad! Het is een mix tussen historische spelling – zoals het Frans en het Engels – en fonetische spelling – zoals in het Baskisch, Fins en Polynesisch.

In die tijd kon u nog de verschillende wijkdialecten differentiëren, zoals het Hazegras, Mariakerks en Koajs. Dat Koajs was erg plat en eigenaardig. Hoe kwam dat?

Omdat die vissers het grootste deel van hun leven geen andere mensen ontmoetten. Ze leefden met hun scheepsmakkers op zee. Daarom zat er minder evolutie in. De visserstaal was dus ouder dan het gewone Oostends.

De ai (èè) uit *ain bain in de zai* schrijft u als ai?

Ik had van professor Hoebeke geleerd dat de Oud-Gotische ai werd geschreven als ai. Ook in het Frans zijn er veel woorden geschreven met ai, zoals *maître* (meester). Vandaar mijn keuze.

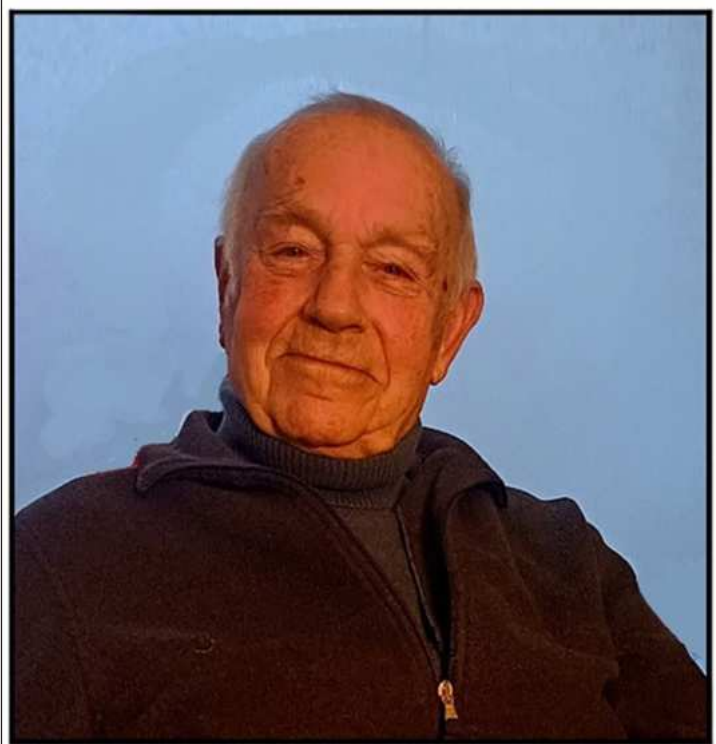
Ook de *open, natte sjche...*

Eerst had ik aan sj + ch gedacht, maar dat leek me te zwaar, te veel letters. Dus koos ik voor *sjh* voor *sjhip* of *sjhêrmés*.

sjhoate1* - z.n. (mv. sjhoatn), vklw. sjhoatsje; v.: vleet, raia batis; de sjhoate is de groste roche van Norduuroopa én kan mair of twi meter lank komm: de vleet is de grootste rog van Noord-Europa en kan meer dan twee meter lang worden; ook: sjhate; vlote; als men iemand de mond wil snoeren, zegt men: zwiég mo, je moeder was e sjhoate.

sjhoate2* - tussenw.: let op, pas op, voorzichtig.
sjhobbe - z.n. (mv. sjhobm), vklw. -tsje; v.: vissers-boezeroen, vissersjumper, visserskiel; ook: boesjerong; djomper; kezzuuvel; waarschijnlijk uit het Pans; zie: sjhabbe.

ROLAND DESNERCK (86)
TIJDENS HET INTERVIEW

Woordenboek van de persen?

Dat was in Handzame, een drukkerij van een duivenblad. Om de kosten te drukken, heb ik die warme zomer lang zelf geholpen bij het drukken. Dat was toen nog allemaal lood: zwaar werk.

Over professor Hoebeke spreekt ook Karel Jonkheere (1906 – 1993) in de inleiding van het Oostends Woordenboek. Hij bewierookte u en uw woordenboek.

Inderdaad. (*trots*)

Hij riep ook op in die inleiding om woorden aan u door te spelen?

Ja, maar mensen kwamen me sowieso altijd aanlopen op straat. “*Da wordtsje da me métsje ossan zeid, stoat er nog nie in!*” Zo liep ik heel mijn leven rond met briefjes in mijn zakken waarop *Ostêsjhe klaps én zégsels* (Oostendse spreekwoorden en zegswijzen) stonden geschreven. Er kwam dus een tweede, derde, vierde en vijfde druk. Die laatste lustrumeditie verscheen in 2022 met 752 pagina’s en 35.000 lemmata.

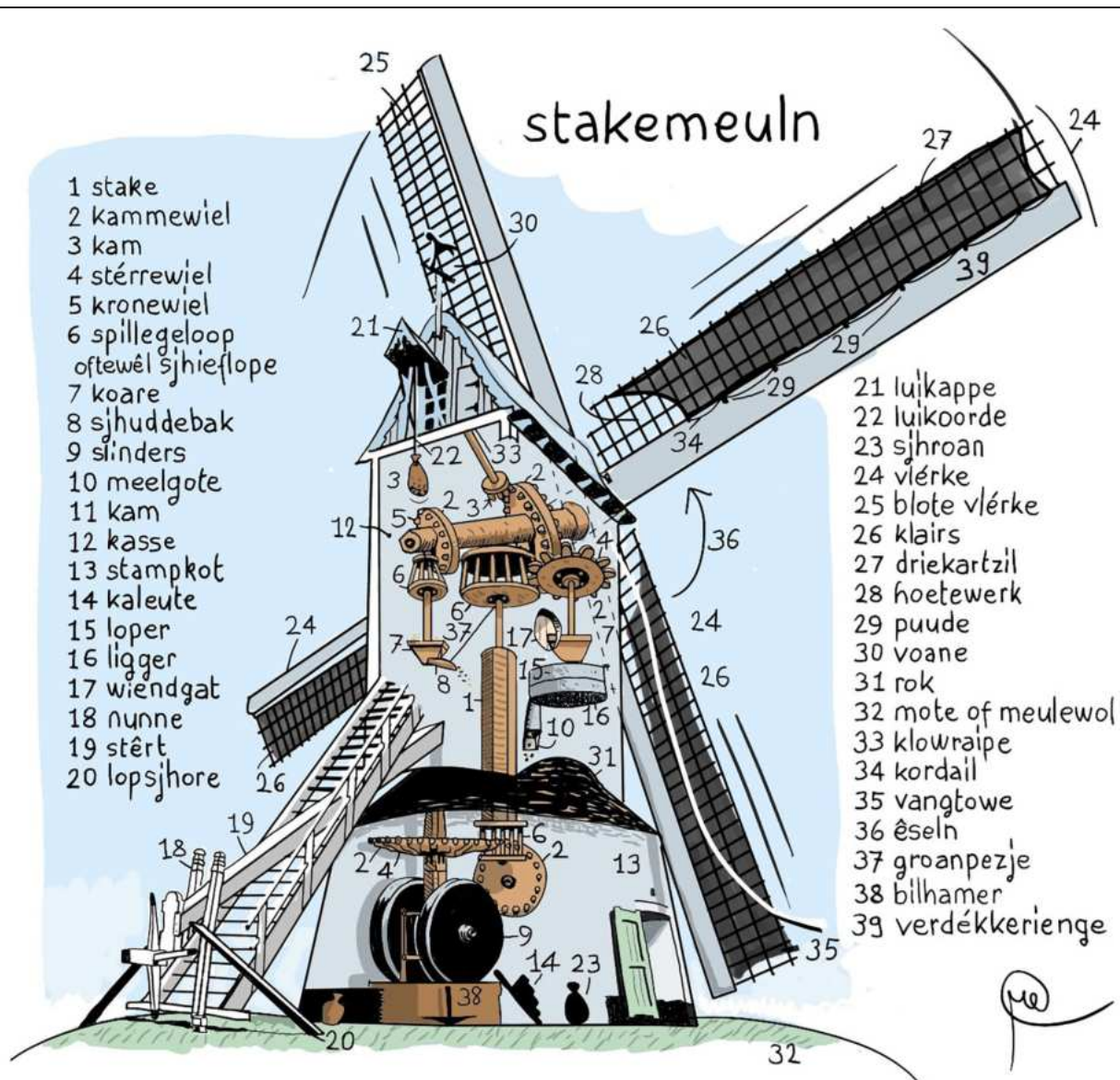
Er verschenen ook twee drukken Nederlands – Oostends?

De eerste keer dat een dialectwoordenboek vertrok vanuit het Standaardnederlands. Vroeger vroegen de mensen zich af: “*Hoe zégn ze dad in ‘t sjhoan Vlams?’*” Nu vragen ze zich af: “Hoe was dat woord in het Oostends?”

In besluit benadrukte Desnerck dat zijn levenswerk, het Oostends Woordenboek, niet alleen een waardevolle bijdrage aan de taal heeft geleverd, maar ook richting en betekenis aan zijn leven heeft geschonken.

Bedankt, *moatsjhavelienk* !

Frederik Schmitt, september 2024

in de stammenees zitn: een kroegloper zijn, veel op cafébezoek gaan.

stammeneeboas - z.n. (mv. stammeneeboazn), vklw. -je; m.: herbergier, cafébaas.

stammeneevoetn - mé je stammeneevoetn, je kateioogn én je poane vorhoofd: je bent een kroegloper en je eet te veel en je loopt nooit in het gareel.

stammeneezitter - z.n. (mv. -s), vklw. -tsje; m.: kroegloper; ook: kafeepielaare.

stamp - z.n. (mv. stampm), vklw. -tsje; m.: stoot, trap; awê da zien stampm: dat zijn stoten, dat is verschrikkelijk.

stampkot - z.n. (mv. stampkootn), vklw. -sje; o.: torenkot, plaats in een molen waar olie wordt geslagen; zie: stakemeuln.

stampm - wkw. (stamptede, gestamp): stappen, trappen;

1. in etwa stampm: in iets trappen; ook: in etwa tértn;

2. (bijgeloof) os je in stroent stamp, da 's gèld: als je in stront trapt, zal je geld krijgen of vinden.

stande1* - z.n. (mv. standn), vklw. -tsje; v.: kuip of vat op de boerderij;

Vyvey, Willeck., 155: De eerste aardappels in het Camerlinx Ambacht vond ik op de hofstede van Jooris Clays in Leffinge in 1706. In zijn kelder vond men er een "stande met wat eerdappels."

stande2* - z.n. (mv. standn), vklw. -tsje; v.: spoelbalie, houten kuip op dek waarin de gegromde vis gewassen en gespoeld werd; ook: balie; *Wdbk. Vl. D., 472, spoelbalie, stande, Michiels, Oostende.*

standveister - z.n. (mv. -s), vklw. -tsje; o.: uitspringend dakvenster, glazen kap, koekoek.

stapel1* - b.n. en bijw.: stapelgek; stapel zien: stapelgek zijn.

stapel2* - b.n. en bijw.: zwaar verliefd; stapel zien: verliefd zijn.

stave - z.n. (mv. staavn), vklw. -tsje; v.: staaf.

stavoofs - stavoojs zien: vertrekken, weggaan; 'k zien stavoojs: ik vertrek; ook: stavooj; zie ook: buukstavoofs.

stavve noorman - dommerik, stommerik, uilskuiken; zie: staf.

UIT LUCIENS PUBLIBOEKJE 8: Adolf Buylstraat

AU TISSAGE
Grand Magasin de Blanc
Spécialité d'Articles pour Hôtels et Pensions
LINGERIE FINE
Articles de Bains, etc.
17, Rue Ad. Buyl, OSTENDE
TELEPHONE 1718

FLEURS
Maison VINCKE S^{rs}
40, Rue Adolphe Buyl, 40
OSTENDE
Tel. 514
M. Dierman Bruxelles

Spécialité de Chemises
Cols - Cravates
A l'Élégance Anglaise
Bonneterie
38, Boulevard Ad. Max, 38 - BRUXELLES
22, Rue Adolphe Buyl, OSTENDE

Pâtisserie - Confiserie
Bonbons fins Pralines
VANDEVELDE-MARTINSEN
Rue Ad. Buyl, 48 Tél. 1638
OSTENDE
Sachets, A. ROOTHAAR & FILS, Ostende - Tél. 844

Iwee
Specialiteiten
eene
FIRMA
Internationale
Boekhandel
Ad. Buylstraat, 33
Tel. 733
Kappellestraat, 65
Tel. 958
Thomas Vanloostr.
OPEX
OOSTENDE
Rheinmetall

MANUFACTURE DE DENTELLES VÉRITABLE
 P. de Bruxelles ✱ Venise ✱ Milan ✱ Binche ✱ Valenciennes ✱ Cluny
 TORCHON & AMEUBLEMENT
 GROS EXPORTATION DÉTAIL
Mademoiselle BERTHE BOSTOEN
 54, Rue Adolphe Buyl, 54
 OSTENDE

HAUTES NOUVEAUTÉS
 LINGERIE FINE
 ROBES • BLOUSES • JUPONS • COLIFICHETS
 TROUSSEAUX & LAYETTES
Madame Arthur Hendrickx
 48, RUE ADOLPHE BUYL, 48
 OSTENDE

Chaussures DE LUXE
 L'élégance et la qualité,
 vous ne les trouverez que chez la
 MAISON
A. STORCK-HERTOGE
 CHASSEUR DIPLOMÉ
 PREMIER PRIX DE L'ÉCOLE DE CORDONNERIE DE PARIS
 MÉDAILLE D'OR, PARIS
 LE GANT DU PIED
 CHOIX IMMENSE EN "*Chaussures de Soirée*," GRAND LUXE
 CHAUSSURES DE VILLE, DE PLAGE ET DE FATIGUE ✱ TENNIS ✱ GRAND ASSORTIMENT EN SOULIERS FANTAISIES TOILE BLANCHE
 ← Téléphone 698 → 32, Rue Adolphe Buyl OSTENDE

PHOTO MODERNE
 RUE AD. BUYL, 49 OSTENDE
 TRAVAUX D'ART
 AGRANDISSEMENTS
 SKETCHS PORTRAITS
 SANGUINES
 RAYON SPÉCIAL POUR
 AMATEURS
 APPAREILS, PLAQUES ET
 PRODUITS
 PHOTOGRAPHIQUES
 ALL KODAK SUPPLIES

restaurant VATEL

VOOR 650 F. BEDIENT U ZICH
ZOVEEL U WILT VAN:

- Het gastronomisch KOUDE BUFFET met een grote variëteit aan dagverse seizoensspecialiteiten van vlees, vis, groenten en sausjes,...
- De KAASPLANK "VATEL" met Belgische en Franse kazen
- Het DESSERT-BUFFET met verse vruchtensalade, mousses, ijskrem, gebak...

Buffet elke dag van 11.45 tot 14 u. en van 18.30 tot 22 u.

's Namiddags tea-room

Gesloten op maandagavond en dinsdag vanaf 15 sept. '87

ADOLF BUYLSTRAAT 11, 8400 OOSTENDE

REIS-, SCOUTS EN
SPORTARTIKELN

MAROQUINERIE

JOS. SEGHERS

Adolf Buylstraat, 23

OOSTENDE

Bouquets, Corbeilles, Gerbes

:- COURONNES MORTUAIRES :-

Fleurs Artificielles et Stérilisées

Maison J. Vincke- Jonckheere

54, Rue Adolphe Buyl, 54
OSTENDE

Prière de bien faire attention à l'adresse

Téléphone 841

Chemiserie - Lingerie - Corsets

VANDAELE

Tel. 717.36
Rue Ad. Buyl, 36
OSTENDE

Spécialité sur mesure

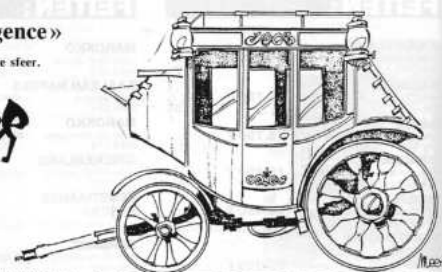
« Taverne Diligence »

Aangenaam kader, gezellige sfeer.

Izegem

Verzorgde bediening.

Adolf Buylstraat 53, 8400 Oostende

Voor al Uw **SCHOENEN**

Wendt U in vertrouwen tot

FLORIDA

Ad. Buylstraat, Oostende Tel. 722.08

Het grootste en goedkoopste Schoenmagazijn der kust.

Verkoop rechtstreeks van Fabriek aan Verbruiker

— Eigen werkhuizen te Izegem — Alles tegen
waarborg. Reparaties worden gedaan ten huize

THE FOOD SPECIALIST

WINES, SPIRITS AND LIQUEURS IN LARGE STOCK AND VARIETY
DAIRY PRODUCTS AND DRINKS

BEST QUALITY AT LOWEST PRICES

FOOD PARCELS SENT TO ENGLAND AT

LAITERIE MARCEL

ADOLPHE BUYL STREET, 52, OSTEND - Phone 715.01
Near Place Marie-José and Market Place

Van Thüringse maskerontwerpen tot Ensors 'maskerschilderijen'

Dominique Gondry

Misschien denkt u beste lezer: "Het is welletjes geweest dit jaar met onze James Sidney Ensor of 'Jimmy' voor de intimi; we slaan de bladzijde om en verkennen nieuwe horizonten. Een uitstap naar Berlijn besliste, wat mij betreft, daar anders over.

In december 2023, kort na de aftrap van het Ensorjaar, trok een kleine tentoonstelling bij 'B&M Optiek' in Oostende mijn aandacht. Daar stelde de Aalsterse kunstenaar André Van Schuylenbergh een kleurrijke collectie papier-machémaskers, carnavalsmaskers tentoon. Enkele weken later verwelkomde André mij bij hem thuis en in zijn kunstatelier. Ik mocht er een blik werpen op zijn grote verzameling carnavalsmaskers zoals 'domino's, grootkoppen, halfmaskers' en aanverwante memorabilia. Net voor het afsluiten van mijn bezoek kwam hij nog aandraven met een zeer kleurrijke oude folder. Het bleek een unieke catalogoog te zijn waarin carnavalsartikelen aangeprezen worden. De mooie voorpagina van deze catalogoog, uitgegeven door de Thüringse masker- en papierwarenfabrikant Carl Jos. Nick, trok onmiddellijk mijn aandacht.

Afb. 1: Voorpagina (uitsnit) van een 'verkoopscatalogus' van de Thüringse masker- en papierwarenfabrikant Carl Jos. Nick –

©Gondry Dominique

Deze bijzondere catalogoog, een reeks niet in de juiste volgorde bij elkaar geniete broze vellen papier, bevat 58 bladzijden met onder andere beeltenissen van om en bij de 550 carnavalsmaskers. Op de kleurrijke voorpagina staan clowns, een harlekijn en tal van maskers afgebeeld met onderaan wat informatie in het Duits. Op alle daaropvolgende pagina's staat alle informatie in het Frans. Het bundeltje bevat één bijlage. Honderden zwart-witafbeeldingen wisselen af met kleurrijke weergaves van maskers, domino's, kostuums en andere carnavalstoebehoren vervaardigd uit papier of ander materiaal. Op pagina 12 van deze catalogoog herkende ik onmiddellijk één van maskers die tot op heden in de winkel van het Ensorhuis in de grote vitrinekast uitgesteld staan. Deze 'mombakkes' met als omschrijving "Masque n° 550 – Caricatures et masques de caractère comiques en carton blanc, peints très fins. A tête complète." komt ook op meerdere van Ensors schilderijen voor. Ik vond nog andere 'Ensormaskers' in diezelfde catalogoog.

Afb. 2 Masque n° 550 – Caricatures et masques de caractère comiques en carton blanc, peints très fins. A tête complète. © Gondry Dominique

Afb. 3: Masker - verzameling James Ensor – Collectie Mu.ZEE – Ensorhuis ©Cedric Verhelst

Een medewerker van Mu.ZEE inventariseerde op 14.11.2017 zevenenveertig (47) maskers die tot vandaag behoren tot de 'Ensorcollectie'. Het merendeel van deze maskers liggen nog steeds in het Ensorhuis, de rest in het depot van Mu.ZEE. Ensor penseelde om en bij de 860 werken bijeen. Op ongeveer 130 werken schilderde hij één of meerdere maskers.

Ik laat buiten beschouwing de vele andere media die Ensor gebruikte om zich te uiten en waarop maskers te zien zijn: kleurpotloodtekeningen, gouaches, etsen, gravures, al of niet gehoopte litho's, boekillustraties¹,...

In een brief van Ensor van 2 januari 1893², gericht aan het echtpaar Rousseau - Hannon, schreef Ensor:

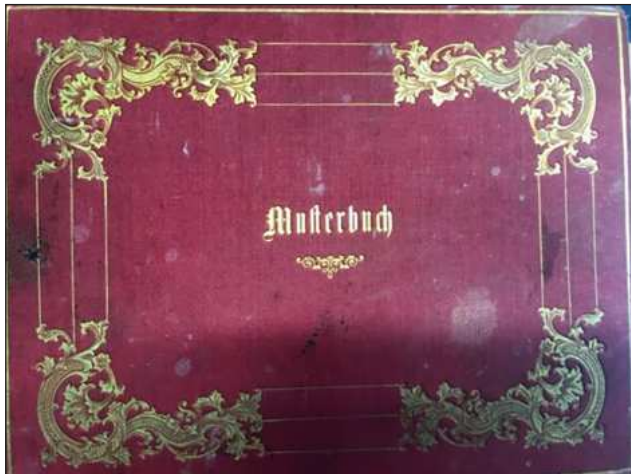
**“Ik heb een honderdtal bizarre maskers uit Duitsland laten komen.
Ik heb ze in mijn atelier gehangen en het effect is verrassend.”**

Die ene brief en de catalogus van André werpen heel wat vragen op. Wie was Carl Jos. Nick? Was Carl Jos Nick de enige in Thüringen gevestigde fabrikant of leverancier van maskers? Waren er nog andere fabrikanten in Duitsland? Wanneer waren zij actief? Hoe groot was hun afzetmarkt? Komen de maskers uit Ensors collectie van verschillende fabrikanten? Hoe geraakten die 'Larven'³ bij Ensor? Hoe worden de maskers omschreven in deze catalogen? Kunnen we op basis van deze omschrijvingen de betekenis of symboliek van deze maskers in Ensors oeuvre achterhalen? Is er een betekenisverwantschap?

Om deze vragen op te lossen was er nood aan veel meer bronnenmateriaal. Ik legde mij in eerste instantie toe op het verzamelen van catalogi. Er was/is op het internet echter heel weinig 'laaghangend fruit' te vinden. Het zoekwerk leverde in eerste instantie slechts drie catalogi op. Andere catalogussen vond ik bij verzamelaars in België, Nederland en Duitsland. Ze werden uitgegeven tussen 1865 en 1957 en waren bestemd voor zowel de Duitse als de buitenlandse markt met informatie in het Duits, Frans, Engels, Spaans of een combinatie van deze talen. Uitzonderlijk zijn de kleurrijke bestanden met maskers gefabriceerd in de Verenigde Staten waaronder een catalogus van een fabrikant uit Ohio. Heel wat maskers werden door verschillende fabrikanten aangeboden, zij het met soms kleine, af en toe grote verschillen in vorm en kleur. Vandaag beschik ik over 19 catalogen. Dat levert meer dan 2000 beeltenissen op van carnavalsmaskers, een mooie hoeveelheid vergelijkingsmateriaal me dunkt!

Dat initieel Duitsland vanaf ca. 1830 een belangrijke rol speelde in het ontwerp en de productie van carnavalsmaskers werd overduidelijk. Navraag bij verschillende archiefhouders in o.a. Thüringen, Saksen en Berlijn leverde bijkomend interessant studiemateriaal op. Na het prioriteren van de ingewonnen informatie trok ik naar Berlijn (Vrije Universiteit) om daar documenten in te kijken; deze inscannen en mij via mail bezorgen was geen optie. Het bronnenmateriaal bleek te fragiel.

In oktober 2024 trok ik één week naar Berlijn. Daar mocht ik meerdere catalogen inkijken en fotograferen. Groot was mijn verrassing toen men mij een “Musterbuch”, ‘ontwerpboek’ onder de neus schoof.

Afb. 4: Foto van de voorpagina van het ‘ontwerpboek’ van Eilers & Mey ca. 1865.
(Sammlung Staatliche Museen zu Berlin)
©Gondry Dominique

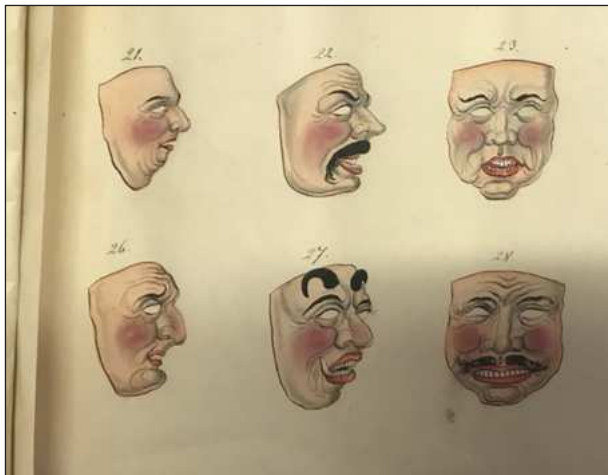
Afb. 5: Foto van een pagina uit het ontwerpboek van Eilers & Mey ca. 1865.
(Sammlung Staatliche Museen zu Berlin)
©Gondry Dominique

Deze catalogus in boekvorm heeft een kaft gemaakt van rood reliëfkarton en is rijkelijk versierd met guirlandes en goudopdruk. Het boek is gebonden in linnen en heeft een leren rug met vergulde randen. Het is een ontwerpboek van de fabrikanten “Eilers & Mey” uit Manebach/Thüringen en telt 79 bladzijden met als afmetingen: 28 x 22 x 2,5 cm.

Het ontwerpboek zit in een grijze kartonnen map met op de flap de vermelding “Fa. Eilers u. Mey – Manebach/Thüringen – Musterbuch – Masken – um 1865.” Het bedrijf “Eilers & Mey” werd in 1832 opgericht.

Meerdere ontwerpen werden eerst met potlood getekend en daarna met aquarel ingekleurd. De onderbroken nummering van de ontwerpen doet vermoeden dat het boek ‘opnieuw’ samengesteld werd.

Bladzijden met maskers omschreven als “Alte Männer, Junge Herren, Mittel alte Herren, Junge Damen, Columbinen, Dominos, Mohren, Juden, Chinesen, Teufels, Ritter...” wisselen af met pagina’s zonder omschrijving, maar wel voorzien van soms zeer eenvoudige tot zeer mooi ingekleurde complexe groteske ontwerpen. De tronies van zeer herkenbare historische figuren zoals die van Napoleon, Bismark, Garibaldi, ‘Lincolnm’ [sic] komen erin voor. Op meerdere pagina’s werden tot meer dan 20 ontwerpen getekend en geaquarelleerd, op andere slechts twee. Het levert een zeer mooi kleurrijk ontwerpboek op.

Afb. 6: Foto van een pagina uit het ontwerpboek van Eilers & Mey ca. 1865. (Sammlung Staatliche Museen zu Berlin) © Gondry Dominique

Afb. 7: Foto van een pagina uit het ontwerpboek van Eilers & Mey ca. 1865. (Sammlung Staatliche Museen zu Berlin) © Gondry Dominique

Ofschoon ik het ontwerpboek meerdere malen goed had doorbladerd, duurde het tot ik op 14 november in het KMSKA voor een tweede maal oog in oog stond met Ensors werk "Le grand juge" uit 1898, om te beseffen dat er in dit ontwerpboek minstens één masker stond afgebeeld dat Ensor heeft geschilderd.

In het "Musterbuch" op de 18de (niet genummerd) bladzijde was onderstaand ontwerp mij in eerste instantie niet opgevallen.

Was dit ontwerp de weergave van een werkelijk bestaand masker?

Afb. 8: Foto van een afbeelding uit het ontwerpboek van Eilers & Mey ca. 1865. (Sammlung Staatliche Museen zu Berlin) © Gondry Dominique

Afb. 9: "Le grand Juge" (Tricot n° 387, p.326, 1898) – James Ensor - Olie op doek 63 x 77 cm. Private collectie

Een bezoek aan het Ensorhuis bood het antwoord. Wat verscholen in een onderbelicht hoekje staat in de winkel van het Ensorhuis het onderstaande carnavalsmasker opgesteld in de vitrinekast. Dat het masker niet 100% gelijk op de "ontwerptekening" is normaal. Bij andere maskers was dat ook al het geval.

Afb. 10: Foto van een afbeelding uit het ontwerpboek van Eilers & Mey ca. 1865. (Sammlung Staatliche Museen zu Berlin)

© Gondry Dominique

Afb. 11: Masker- verzameling James Ensor – Collectie Mu.ZEE – Ensorhuis –

© Gondry Dominique

Er bestaat geen twijfel dat de afbeelding uit de fabriekscatalogus van “Eilers & Mey” (hieronder helemaal links) overeenstemt met het masker dat vandaag nog in de winkel ligt (midden) en het ontwerp uit het “Musterbuch – Eilers & Mey” (rechts). Het bloemetje afgebeeld in het haar (verkoopcatalogus) van de vrouw komt 100% overeen met de bloemetjes op het geschilderde masker uit het Ensorhuis.

Afb. 12: uit verkoopscatalogus “Eilers & Mey”.

Uitgavejaar niet gekend

© Gondry Dominique

Afb. 13: Masker- verzameling James Ensor – Collectie Mu.

ZEE – Ensorhuis –

© Gondry Dominique

Afb. 14: Foto van een afbeelding uit het ontwerpboek van Eilers & Mey ca. 1865. (Sammlung Staatliche Museen zu Berlin)

© Gondry Dominique

Het masker of toch minstens een Ensoriaanse benadering ervan, komt op minstens drie van zijn doeken voor. De eerste keer in “Le désespoir de Pierrot” (Tricot n° 357, p.318, 1892).

Afb. 15: Voorontwerp

Afb. 16: Catalogoog

Afb. 17: Masker

Afb. 18: Schilderij

Het masker komt op verschillende doeken van Ensor voor:

1892

"Le désespoir de Pierrot" Tricot n° 357, p.318

1898

"Le grand juge" Tricot n° 387, p.326

1899

"Pierrot aux masques" Tricot n° 391, p.327

Honderddertig 'maskerschilderijen', zevenenveertig carnavalsmaskers uit de 'Ensorcollectie' en een paar duizend afbeeldingen van maskers in alle kleuren en maten uit 19 catalogen werpen heel wat vragen op. Er is werk aan de 'Ensorwinkel'.

Ik sluit graag af met de woorden⁴ van Dr. Jozef Muls: "We kennen hem [Ensor] van zijn maskers en nog meer maskers: schandalige maskers, verbaasde maskers, ruziënde maskers, enkelvoudige maskers, maskers in het aangezicht van de dood. Het burgerlijke publiek, dat nooit erg aardig is voor kunstenaars, vraagt zich af wat de schilder met al deze grimassen en deze gekke, onmogelijke voorstellingen heeft bedoeld."

Hopelijk leveren de nieuwe bronnen, de catalogen en het ontwerpboek in combinatie met wat we al weten over deze maskers ons nieuwe inzichten, die het antwoord kunnen bieden op Jozefs nog steeds openstaande prangende vraag.

-
1. *Maskers getekend door Ensor op een exemplaar van de uitgave van Claude Bernières met als titel "Le visage des heures – recueil de poèmes de Claude Bernières, édité par 'Les éditions Robert Sand en 1922'.*
 2. *"Avec le noble crayon" – Lettres de James Ensor à la famille Rousseau. Uitgever "Peter Lang". Éditions scientifiques internationales, Bruxelles, 2021. p. 343.*
 3. *Die Larve: Oud regionaal Duits voor 'masker'.*
 4. *Citaat uit de lezing gegeven door deze Vlaamsgezinde kunsthistoricus tijdens een studiedag in 1941 bij wat we vandaag het 'VLIZ' noemen.*

GELEZEN, GEHOORD & OPGEMERKT

Redactie

Uitgeverij Echo Editions presenteert nieuwe dichtbundel van Oostendenaar **PAUL SOETE**

Dichtbundel 'Behuizingen' Paul Soete

**'Rol me niet als een egel op.
Leg alles van waarde bloot
op tafel voor als ze komen.**

**Zo halen ze het huis leeg,
maar niet overhoop.
Bestolen worden is
dan een overwinnen.'**

Er is woonnood in een lichaam dat stand wil houden. Tegen heikracht is niets in te brengen. En er is die houdbaarheidsdatum. Je herkent het in de ontbindende buitenkant van een ooit bloeiende stad. Of je wordt onthuisd. In je hoofd niets dan leegstand. Wat doe je met handen vol woorden? Je hart is je adem.

Over Paul Soete

°1956, Oostende SITE: www.paulsoete.net

Behaalde Tweede prijs van de stad Harelbeke, Tweede prijs van de stad Tongeren, Tweede prijs in de Poëzieprijs stad Oostende, Eerste prijs Concept Poëziewedstrijd.

Gedichten werden gepubliceerd in "Poëziekrant", "Het Gezeefde Gedicht", "Meander" en "De Schaal van Digther". "Vorbij de tijd", gedicht op cortenstaal staat op de strooiweide Crematorium Polderbos.

Over de bundel 'Behuizingen' door An Pauwels (communitybuilder De Grote Post, curator FAAR)

'Ik voel perspectief en tijd. Ik ga mee in de beweging en kom tot stilstand. Ik lees een man die afscheid neemt, die zijn huis als een slak afwerpt, die zich ontdoet van ballast en last. Die troost vindt in dat wat vergaat, de koers kwijtraakt en in die stuurloosheid zijn adem vindt. Alsof daarna de muren zacht naar beneden vallen en je daar perspectief ziet en tijd voelt.

Maar het lijkt alsof je na het ontrafelen van die ballast - voorbij het afscheid en de pijn - opnieuw perspectief ziet, een venster op... Een nuchter venster, een raamwerk op weelderige aarde die dichter komt en verder doet kijken. Die het dagelijks ritme hand in hand laat gaan met de eindeloosheid van tijd.

Met gedichten vol liefde voor landschap met beweging en ritseling. Heel graag las ik de gedichtenreeks waar ik de zee terugvind, de wind, het ritme van de getijden.

Als vanzelf rol je opnieuw het uitgebeende huis binnen, bij het vallen van de avond, en val je in de woorden stil. Een reis in woorden, met een boek en je mini-universum als ruim venster...'

Bundel te koop voor 19 euro via de site of in boekhandels "De Witte Zee" en "Corman"

LE FAMILISTÈRE DE GUISE

Aanrader van collega-gids Bart Plasschaert

Jean-Baptiste André Godin (Esquéhéries 1817 - Guise 1888) genoot weinig scholing maar kon een patent nemen op de productie van gietijzeren kachels. Meteen was zijn industrieel imperium geboren met op het hoogtepunt een tewerkstelling van 1300 arbeiders. Godin werd echter geïnspireerd door het werk van Charles Fourier en een uitwerking van de door hem ontworpen Phalanstère, een commune waarin arbeiders gezamenlijk leven, werken en recreëren.

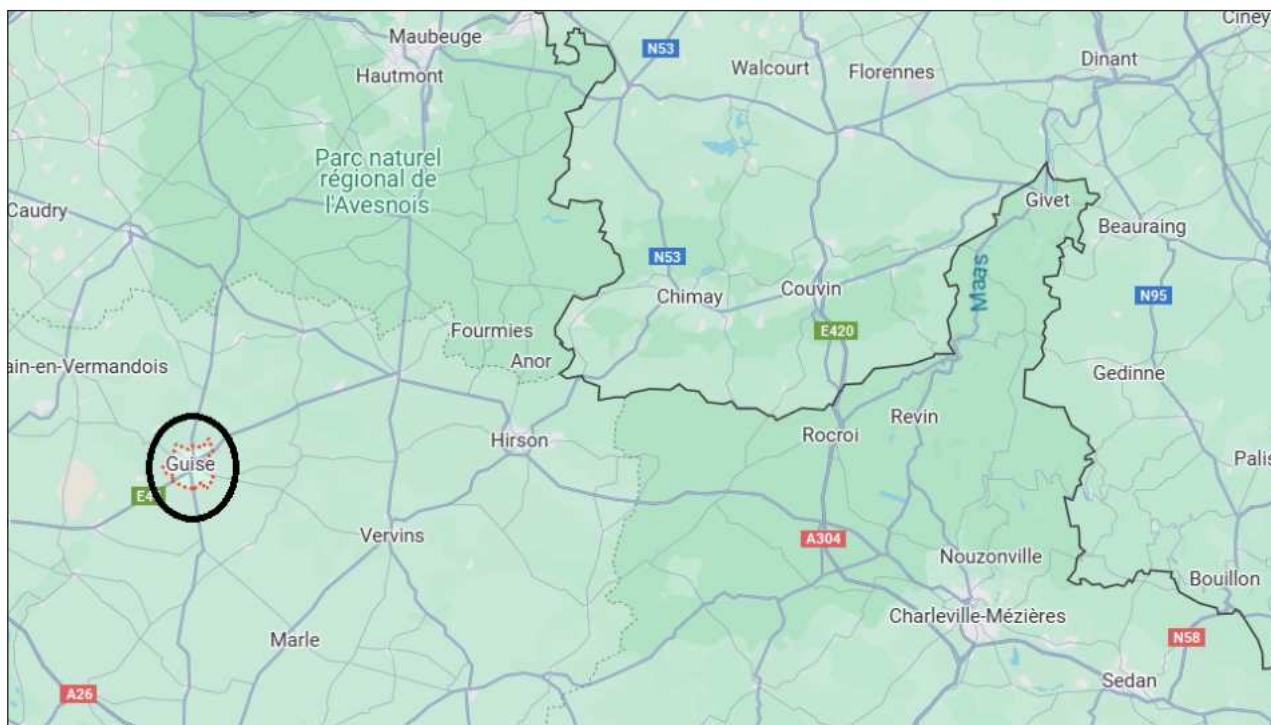

In 1855 begon hij met de bouw van zijn Familistère. Er werden 558 appartementen en 350 woningen gebouwd. Het gebouw had een centrale binnenplaats onder een glazen dak. De bewoners hadden het zeer comfortabel. Er waren ook volkstuintjes, kinderdagverblijven, een zwembad (met een bodem waarvan de hoogte aangepast kon worden), een theater en scholen,... Omdat hij tegen kinderarbeid was, kon elk kind tot 14 jaar naar school gaan. Bewoners werkten allen in de fabriek en werden meteen coöperant van het geheel. Ieder jaar werd een manager gekozen (met de stemmen van de arbeiders) en werd gezamenlijk beslist welke investeringen moesten gebeuren.

Na de dood van André Godin bleef de coöperatie nog tot 1968 verder bestaan. De fabriek is er niet meer, maar de gebouwen werden beschermd door de overheid die nu volop inzet op restauratie en het zoeken naar een nieuwe invulling.

Link: [Le Familistère de Guise](#)

ERIC (DE KIEVITH)'S RARITEITENKABINET OP FB

Iedereen kent de zalmkleurige camee lampjes met gegraveerde zichtjes van rond de Middellandse Zee.

Hier waren de kunstig gegraveerde pareloesters uit de warmere zeeën zeer gegeerd in de belle époque-tijd. Die oesters hadden een dikke iriserende parelmoerlaag en de bewerking eiste een uitnemend vakmanschap. Ze waren dan ook prijzig.

De steeknetvisser(in) was een klassiek thema. Ze zijn als kustsouvenir-verzamel- object moeilijk te vinden en zeer prijzig.

Afbeeldingen uit eigen collectie E.De Kievith

Een kennis bezorgde me een uittreksel van het blad 'Dag Allemaal' van 27 augustus 2021 waarin An Swartenbroekx prille mama Maureen Vanherberghen (toen 33-jarige vrt radio- en tv-medewerkster) interviewt. Voor de keuze van een naam voor haar pas geboren dochter - het werd Nelle - verwees ze naar een opname van Vlaanderen Vakantieland van 15.05.2021 in Oostende

'Ik heb het geluk dat Nelle een heel brave baby is', zegt Maureen. 'Ze heeft zelfs al eens zes uur doorgeslapen.'

De naam Nelle betekent 'stralend'. Heb je haar daarom zo genoemd?

Tijdens onze zoektocht naar een naam zocht ik altijd de betekenis op. Nelle stond ook in mijn lijstje. Tijdens de laatste opnamen voor 'Vlaanderen Vakantieland' in Oostende was er een gids die vertelde over een vuurtoren die 'Lange Nelle' heet. En ik dacht: dit is een teken, dit is *meant to be*. Ik vond het een mooie gedachte: Nelle brengt licht en ze toont de weg. Die gids zei ook wel dat Nelle in het Oostends 'ondeugende vrouw' betekent.

Maar dat past dan ook wel bij mij. (*lacht*)

(zie uittreksel)

Die opname maakte deel uit van een reportage over 'koninklijke' referenties in Vlaanderen: Maureen Vanherberghen en miss België 2021, Kedist Deltour, nemen de koninklijke tram 44 van

het Jubelpark naar Tervuren. Ze fietsen door Oostende en bezoeken plekken die gelieerd zijn aan koninginnen. En ze doen aan foodpairing bij koekjesfabrikant en hofleverancier Jules Destrooper in Lo-Reninge.

De VV- redactie had me gevraagd een 'Koninginnerit' samen te stellen en op zaterdag 15 mei 2021 kwamen ze filmen. Het regende die dag pijpenstelen ... alleen op de allerlaatste locatie aan de Koninginnevijver in het bosje alias Maria-Hendrikapark brak de zon even door (zie foto). Gedurende 8 uur fietsten Maureen, Kedist en ik door de stad, uiteindelijk om enkele minuten in te blikken.. We werden gevolgd door de filmploeg op scooter, bakfiets en billenkar ... hilarisch (zie foto). Coronatijd verplichtte ons wel om binnen (SS P&P-kerk) van die afzichtelijke doorzichtige mondkmaskers te dragen (zie foto). Maureen was een warme gastvrouw die aan iedereen aandacht schonk. Enthousiaste Kedist zag af van het slechte weer. Ik probeerde er gezien de omstandigheden het beste van te maken. De uitzending is nog te zien op FB: <https://www.facebook.com/watch/?v=1208845459539965>

foto's: ©Dirk Beirens

AANRADER: VIND DE SCHAT IN BREDENE!

Wandelzoektocht **schat@oudevillawijkbredene** is een initiatief onder de auspiciën van de Heemkring Ter Cuere Bredene.

Daarvoor moet je de **erfgoedapp downloaden** en (tijdens de openingsuren) een **stratenplan** ophalen bij de Toeristische Dienst Bredene of in de Hoofdzetel van Ter Cuere in het Turkeyenhof, Zegelaan 42 waar de wandelzoektocht start en eindigt.

De productie was in handen van het kwartet Koenrad Depontieu & Magda Slabbinck en Erwin Mahieu & Viviane Huygebaert met de steun van Annemie De Leyn, voorzitter Ter Cuere, Gilbert Vanleenhove, geschiedkundige, Julie Vandamme, onderwijzeres-verhaler, Laurentius Vanacker, muzikant-componist. Dit alles in samenwerking met Kusterfgoed en Faro.

***Voor wie niet vertrouwd is met de erfgoedapp, volg de instructies hieronder.**

In de Applestore of Play Store (Android) zoek je de erfgoedapp, download ze en open ze. Je ziet op je scherm vier symbolen. Tik op het kompas en je krijgt alle beschikbare wandelingen, dat zijn er al heel wat. Tik op het vergrootglas om te zoeken en vul in de zoekbalk de naam van de wandelzoektocht in : **schat@oudevillawijkbredene** en open die. Vervolgens kom je weer op de pagina met de symbolen en tik nu op het onderste 'de gevouwen kaart': je ziet op de kaart Bredene en 11 cijfers die je uiteenhaalt door op het scherm te swipen met twee vingers. Tik op 1 en je krijgt een pop-up 1 Dagzomen met de foto van het Turkeyenhof en tik op OPEN, op het volgende groene scherm op start.

Nu je – hopelijk – weet hoe het werkt, kun je ermee naar buiten om echt de wandeling te doen.

Extra tip met dank aan Viviane: het gevonden woord verbindt twee punten en kruist het aantal bloemen, en de goede raad: luisteren en verbanden leggen is noodzakelijk. Veel succes.

We zijn benieuwd naar je ervaring die je kunt mailen naar de redactie: dirkbeirens@telenet.be. Dank daarvoor.

DE ZANDGRAVERS

Een vreemdeling, die 's winters Oostende en zijn strand bezoekt, zal wel eenigszins vreemd opkijken bij het zien van een lange rij menschen, mannen van middelmatigen leeftijd, die traag langs het strand voortslechteren, dicht bij den waterzoom, het oog op den grond gericht, nu met een stokje de zandkorrels uiteen jagend, dan op de knieën vallend met het hoofd dicht bij het uitzijpelend water, als in verering voor een onbekenden God.

Zelden ziet men deze «bedevaarders» mekaar het woord toesturen. Zij schijnen verzvolgen in een droom en moeten den vreemdeling wel geloofsfanatiekers schijnen.

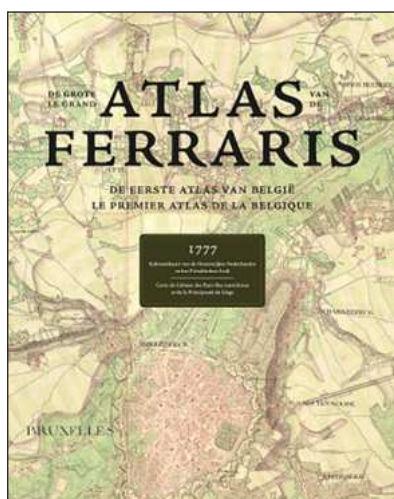
Het zijn de «zandgravers», dat zijn werkloozen en niets-doeners wier taak bestaat na te gaan wat de uitgaande zee op het gouden strand nalaat. Hun werk brengt hun het meest op na een voorspoedig seizoen want er zijn nog altijd badgasten die volharden in hun dwaasheid en met juweelen de Noordzee ingaan. Van tijd tot tijd verliezen zij dan ook het een of ander kostelijk kleinood.

Anderen verliezen voorwerpen op het strand, zelfs voorwerpen die medegenomen worden door de uitgaande tij. Het is juist daarop dat de «zandgravers» hun kasteelen bouwen en na hoog water kan men hen zien zoeken naar hetgeen de zee teruggeworpen heeft.

Oorbellen, ringen, armbanduurwerken, haarspelden, enz., alles kan hun dienen. Natuurlijk moeten wij er niet bijvoegen dat alle gevonden voorwerpen eigendom worden van de vinders en dat de politie weinig lastig gevallen wordt door eerlijke vinders.

De «Goudzoekers» van Oostende schijnen er een broodwinning van te maken. Eenigen onder hen hebben er een vermaardheid bij gewonnen. Van tijd tot tijd, bij het zoeken, ziet men een hunner op de knieën vallen en met een zijdelingschen blik naar zijn metgezellen, steelsgewijze iets in den zak stoppen.

Deze geheimzinnigheid is nochtans overbodig. Er bestaat zoiets als een «beroepsgeheim» onder de zoekers. Nooit zal een van hen een andere verklappen, waardoor wij niet willen beweren dat het oneerlijke menschen zijn. Wij zijn van meening dat er een groote dosis geduld noodig is om zulks te kunnen doen, benevens een goede gezondheid om aan koude, wind en regen te weerstaan. Ed. L.

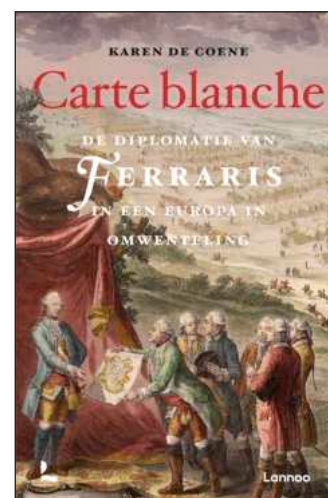
Wie met plaatselijke (en ook ruimer) geschiedenis bezig is, kent ongetwijfeld de FERRARISkaart. Uitgeverij Lannoo maakte ze voor eenieder toegankelijk door de uitgave 'De Grote Atlas van Ferraris (N/F)' in 2017. Lannoo beschrijft het omvangrijke werk als volgt: "1777 - Graaf De Ferraris overhandigt 275 met de hand getekende en ingekleurde kaartbladen aan keizer Jozef II. Samen vormen die de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik - het huidige België, zeg maar. Nooit eerder was een West-Europees land op zo'n gedetailleerde schaal en met zoveel finesse en precisie in kaart gebracht. 2007 - Specialisten van de Koninklijke Bibliotheek van België en het Nationaal Geografisch Instituut starten met het inscannen van de Ferraris-kaartbladen.

Dan is het zoeken naar de best leesbare atlasschaal. Op 1:20.000 past één origineel kaartblad op een dubbele pagina. Ideaal, ook al vraagt dit om een superformaat. Dat moet dan maar. Want een meesterwerk verdraagt geen compromissen. 2017 - Om tegemoet te komen aan de aanhoudende vraag komt er een nieuwe editie van de Ferraris-atlas, ondertussen uitgegroeid tot een waar collectors item.

Deze uitgave kwam tot stand in samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek van België en het Nationaal Geografisch Instituut.

Maar wie was die Joseph Jean François de Ferraris ... een landmeter? Over hem schreef kunsthistorica Karen De Coene een boeiend en verhelderend boek (Carte Blanche, de diplomatie van Ferraris in een Europa in omwenteling, Lannoo, 2024) na meer dan een decennium onderzoekswerk met focus op de brieven van Ferraris aan zijn vrouw Henriette.

"Tussen al dat gewoel probeert Joseph Jean François de Ferraris (1726-1814) zijn plaats bij de Habsburgse elite te veroveren, én te behouden. Daar slaagt hij wonderwel in. Hij komt in een goed blaadje te staan bij de Oostenrijkse keizerin Maria Theresia en wordt een beschermeling van prins Karel van Lotharingen en keizer Jozef II. Met zijn kaart, de Ferriskaart, wil Ferraris het Weense hof overtuigen om de Oostenrijkse Nederlanden onder de kroon te houden."

Toope

Toope

Groentenmarkt 11, 8400 Oostende

T 059 40 31 06 · M 0468 48 56 70 · toope1@telenet.be

Di & Woe gesloten · · www.bistro-toope.be

BTW BE0715.482.985

Ontbijt · Lunch · Tea-Room · Feest- en vergaderzaal

DB

DB

DB

VP

VP

VP